Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ШИНАРА, 14 июнь, 1977 шу. ● № 71 (5738). ● Мах 2 кеп.

ХИЙ ДИЛЛАР— ХЬУВКЪАМА ТЕШШАМЕ ЛАРД

Хий дехка лаьтташ дукхагIа хилийтара, цар тIара чубахьа хьувкъам алсамбаккхара дукха хIама даьд вай республике укх тIеххьарча шерашка. Цунца цхьана дикка чIоагIъяьй колхозийи совхозийн, хин боахамеи гIишлошъеча организацейи производственни база.

Лаьтта леладара культура айяра чакхдаьхача гIулакхашца цхьана мелиораци яро а торо хилийтар тайп-тайпарча юртбоахама культурай хьувкъам наьха санна дегIабоалабе, хьайбай продуктивность лакхъе.

Хий дехкача лаьттаех боагтIача бесса пайда ийбу боахамаш кIезига дац вайцига. Эггара хьалха царех лархIа йоагIаш я «Красное знамя» яха наурски, «Путь к коммунизму» яха сунженски колхозаш, «Ассиновский», «Пригородный», «Родина», «Братский» яха совхозаш.

Цу тайпара масалаш дукха да. «Шалинский» совхозе 180 гектарах хIаране тIара 61,3 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуера соахка, хIаьта Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхозе — 52,3 центнер.

Цу цифраша тешавеш хьагойт хий дехкилга лерттIа вIаштIехьдаьккхача дIа мел йийна культураш дика хьувкъае йиш йолга, е вешта яьлча, хий дехкача лаьттан цхьан гектара хий ца дехкача цхьаннеи аханеи, хьалхалаттача боахамашка шинне а кхаьнне а лур миссел хьувкъам лулга. ХIаьта Iилма-тохкама учреждеией кхашка — кхы а дукхагIа.

Цхьабакъда цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи хий ца дехкача лаьтташ тIара эцачул кIезигагIа хьувкъам чуэц хий дехкача лаьтташ тIара. Масала, 1976 шера «Калаусский» яхача совхозе 940 гектарах хIаране тIара 18,2 центнер мара ялат чуданзар, хIаьта «Надтеречный» яхача комсий совхозе 462 гектарах хIаране тIара — 14,2 центнер, «Озерный» яхача комсий совхозе кхы а кIезигагIа — 14 центнер.

Профсоюзий XVI съезде къамаьл деш КПСС Центральни Комитета Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева доакъара база дIахо а чIоагIъяр духьа хий дехкача лаьттаех дика пайда эцара тIахьийхар юртбоахама къахьегамхой. Из декхар кхоачашдара тIатеIIа къахьегаш ба республика мелиоратораш. ХIанз вайцига 10 эзар гектара тIа я культурни дагIераш, хIаьта укх гарггарча шерашка кхы а дукхагIа хилийта лерхI уж.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна Нохч-ГIалгIайчен лаьтта леладераша тIаийца доккхий декхараш кхоачашделга дукхагIча даькъе тийша да хIанз кхашка боаггIача боарамагIа хий диллараx. Из болх лерттIа чакхбаккхара мел эшар долаш да вайцига: догIан хьисапе хий детта установкаш, механизатораш, хий дилла Iомабаь нах. Бакъда, цу боккхача кхоачамах бизза пайда эц ала йиш йолаш дац вай. Республикерча догIан хьисапе хий деттача 940 машинах болх беш 248 мара яц.

Дуккхача районашка цунга хьежжа лел гIулакхаш. Масала, каст-каста йокъал увттача а хий ца диллача бизза хьувкъам чубарга даха дог доацача а Шелковской районе да хий дулла 20332 гектар лаьтта. Цига я хий детта 70 машина. Бакъда ер бутт болалуш хьалхара вегетационни хий диллара план 86 процент мара кхоачашъяьяц шелковчанаша. ДогIан хьисапе хий деттача машинех геттара эсала пайда эц Грозненски, Надтеречни, Наурски, районий боахамашка. Уж тайпа машинаш эггара дукхагIа — 184 я Грозненски районе, хIаьта царех болх беш 37 мара яц, хIаьта Надтеречни районерча 76 машиннах хIанз кхашка хий детташ... 6 мара яц.

Вай лакхехьа йийцача районашкарча боахамий кулгалхоша масал эца мегаргда вегетационни хий диллара план кхоачашъяь бовла боахкача Малгобекски, Гудермесски, Шалински районий къахьегамхошкара. Из де цар вIаштIехьдаьннад хий деттача техниках дикагIа пайда эцарах. Хьаэцаргья вай Гудермесски район. Цига я догIан хьисапе хий детта 38 машина, хIаьта царех болх беш 20 я, хий диллара план 92 процент кхоачашъяьй.

Боахамий кулгалхошта, юртбоахама специалисташта, кхаш леладерашта, дика хов хий дехкача лаьтташ тIара дика хьувкъам чуэцилга укх деношка хIара кха хих Iобадарах тийша долга. Цудухьа цар керттера декхар да хий деттача ерригача машинашка ден а бус а болх байтилга, хий ца тохаш цхьа гектар ца ютилга.

Юххьанцарча партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша хий деттача машинаш тIа болх бечарна юкъе мамогга шерагIа йоаржае еза социалистически яхь, кхетамца пайда эца беза моральни а материальни а стимулех.

Хий ца дехка лаьтта леладарах къаьстта цхьан хIаманца эргаш да хий дехка лаьтта леладар. ХIана аьлча, хеттача тайпара толам баккха тарлургдац цига болх бераш лакха говзал йолеи йIаьххача хана къахьегеи нах ца хилча. Цудухьа дуккхача боахамашка хий дехка лаьтташ тIачIоагI а даь вIашагIъехкай механизированни отрядаши звеньяши. Цу гIулакхах хьахулар дика гу Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозерча Л. Лебеденко механизированни отряда балхага хьежача. Масала, соахка 270 гектарах хIаране тIара цо чуера 58 центнер совгIа фуалъяьха хьажкIаш, 34 центнер гурахьа дийна кIа, 203 центнер коартолаш. Из дерригa вай дувц хий дехкача лаьттан цхьа да ца хилча гIуллакх овлангара денз тоалург ца хилар цIаьхка кертагIа даккхар духьа. Дукха дале а кIезига дале а хий дехка лаьтташ къаьст-къаьстача производственни подразделенешта тIачIоагIдара йоакхо е еза хIара боахаме.

Советски наха къаьстта белгала шу'да ер. Укх шера 60 шу дуз Советий Iаьдала, укх шера тIаэцаргда керда Конституци. Цу боккха лоархIам болча политически событеша дегаш гIозданхача Нохч-ГIалгIайчен юрта боахама къахьегамхоша дерригa низаш оарцагIдаха деза хий дехкача лаьтташ тIара боккха хьувкъам чуэцара, Даьхе кердача доккхийча толамашца гIадийгара.

ПЛАН—ХАНАЛ ХЬАЛХА

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 60 шу дузача цIейна дика къахьегама совгIат кийчдара цу денга кхачалехьа пятилетка хьалхарча шин шера задани кхоачашъе социалистически декхараш тIаийцад Грозненски производственни швейни объединене Мельситова Татьяна Николаевна керте латтача йиълагIча цехерча хIамаш тегача 65 мотористка. ХIаьта массехк болхлочо дош деннад 7 ноябрга иттлагIча пятилетка 2,5—3,5 шера задани кхоачашъе.

Уж декхараш толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаьча хIамаш тегараша бизза пайда ийбу шоай торонех. Цудухьа хIанзлехьа шин шера задани кхоачашъярах рапорт деннад цехерча 30 хIамаш тегача мотористка, Царех ба Мартиросяна Ольга Суреновна, Бондаренко Надежда Васильевна, Шибиханова Ася Адамовна, кхы дукха бараш а. ХIаьта 2,5—3 шера задани кхоачашъяь ба хIамаш тега мотористкаш Котиева Iаде Марем, Ушакова Мария Павловна, Власова Таисия Григорьевна, кхыбараш.

Б. КОСТОЕВ.

* * *

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна шоаш тIаийца декхараш сийленца кхоачашдеш хьабоагIа ресторанни треста А. Дзейгов керте латтача № 6 йолча кафе-куста болхлой.

Бахача наха гIулакхаш дара культура лакх а еш ах шера товарооборота план ханал хьалха кхоачашъяьй торговле куста болхлоша.

С. АРСАМАКОВ.

СИЙЛЕ ХИЙЛА ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ!

КПСС обкома бюро, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком 1977 шера 1 январе денз 1 июне кхаччалца йолча хана хьайбай продукташ дукхагIа яхараи кийчъяраи тIехьа лоаттаьча социалистически яхьа итогашка хьежай. Котало яьккхараш а лаьрхIа республикански газеташ тIа чIоагIдаьча Сийлен доска тIа дIаязъяьй.

РАЙОНАШ:
ШАЛИНСКИ,
ГРОЗНЕНСКИ

Дика болх баь хьларца белгалъяьхай Шелковскии Наурскии районаш.

БОАХАМАШ:

Грозненски района «Атагинский» совхоз;
Надтеречни района «Верхненаурский» совхоз;
Назрановски района «40 лет Октября» яха совхоз;
Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоз;
Шалински района Ленина цIерагIа колхоз.

ФЕРМАШИ БРИГАДАШИ:

Наурски района Ленина цIерагIча колхоза шурий комплекс;
Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза № 1 йола шурий ферма;
Гудермесски района «Дружба» яхача колхоза шурий ферма;
Шелковски района «Красный пахарь» яхача колхоза шурий ферма;
Надтеречни района «Минеральный» совхоза шурий ферма;
Шалински района «Искра» яхача совхоза шурий ферма;
Веденски района Ленина цIерагIча колхоза хьайбаш леладу ферма;
Наурски района «Россия» яхача колхоза жа Iуй бригада (воккхагIвола жа Iу нов. Ашаханов С.)
Шелковски района «Красный пахарь» яхача колхоза жа Iуй бригада (воккхагIвола жа Iу нов. Магомадов А. А.);.

ПРОИЗВОДСТВЕ ХЬАЛХАЛАТТАРАШ:

Астамирова М. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка;
Алиев В. — Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча совхоза бежа Iу;
Ахмадова Х. — Грозненски района «Ермоловский» совхоза птичница;
Арсанова А. — Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза Iаьсий леладер;
Бахмадов М. Д. — Малгобекски района Г. Ахриева цIерагIча совхоза жа Iу;
Байсарова Б. — Ачхой-Мартановски района «Бамутский» совхоза доярка;
Гончарова Е. И. — Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза хьакхарч лелаер;
Герасименко Н. Ф. — Сунженски района «Победа» яхача колхоза Iаьсий леладер.
Карамагомедова Б. — Шелковски района «Коминтерн» яхача колхоза Iаьсий леладер;
Казаева Х. — Грозненски района «Атагинский» совхоза машинаца доахан детта оператор;
Картоева А. Д. — Малгобекски района «Советский» совхоза доярка;
Лабазанова Х. — Наурски района «Россия» яхача колхоза доярка;
Левщун А. — Шалински района «Шалинский» совхоза хьакхарч лелаер;
Межидова Ч. — Гудермесски района «Терек» яхача совхоза доярка;
Мизикаева Л. — Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза доярка;
Моисеева А. С. — Шелковски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка;
Магомадов А. — Ножай-Юртовски района А. Шерипова цIерагIча колхоза бежа Iу;
Мусламханова Т. — Ножай-Юртовски района Гагарина цIерагIча колхоза Iаьсий леладер.
Мурадова Т. — Гудермесски района «Восточный» комсий совхоза доярка;
Сурмай Н. П. — Гудермесски района «Гудермесский» совхоза хьакхарч лелаер;
Тумхаджиев Д. — Веденски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза бежа Iу;
Умхаджиева М. — Урус-Мартановски района «Горец» яхача совхоза доярка;
Хамзаева З. — Надтеречни района «Верхненаурский» совхоза доярка;
Хамбулаева А. — Шалински района «Кавказ» яхача птицефабрика птичница;
Хамидов Э. — Наурски района Ленина цIерагIча колхоза воккхагIа вола жа Iу;
Шуаипов Т. — Надтеречни района «Минеральный» совхоза жа Iу;
Чагаева С. — Грозненски района «Гикаловское» ОПХ доярка;
Чариев Б. Т. — Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза бежа Iу;
Юнусова К. — Грозненски района «Атагинский» совхоза машинаца доахан детта оператор.

СССР Конституце проект ювцаш

ЧIОАГIА УЙЛА ТIАЯХИЙТА

Боккхача теркамца СССР кердача Конституце проект Iомаеш ба укх деношка «Грознефть» производственни объединене производственно-техническа Iалашон МагIалбикерча база болхлой. Дог гIоздоакхаш я цун хIара статья. ХIана аьлча цар дIачIоагIду укх тIеххьарча 40 шера вай социалистически мехка хинна Iалашмате доккхий дика хувцамаш, тоалуш, хозлуш эргадаьннад халкъий вахар, тIехь-тIехьа шерлуш йола советски сага бокъонаш, общества хьалхашкара цун декхараш.

ХIара къахьегамхочо курал еш хIама да Коммунистически парте хьалхлеица дуккха къамаш дахача вай мехка дегIаенача социализма общество хьалъяр. Кхы а ираз долашагIа-советски нах хургболаш кхоане хьаелл кердача Конституце вайна хьалхашка. Цу йиззача коммунизма кхоаненга сихагIа дIакхачара эггара хьалхарча лоархIаме латт Iилмани техникан ларда тIара советски наьха хьинаре къахьегам.

Цу къахьегаме шийгара доагIа дакъа лоацаш хьайоагIа тха йоккха йоаца коллектив. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дуза цIей кердача къахьегама толамашца белгалдаккхара, пятилетка шоллагIча шера декхараш ханал хьалха кхоачашдара социалистически яхье яьнна хьинаре къахьег цо укх шера. Цунах дика беркат доал. 101 процент кхоачашъяьй пхебетта план, хIаьта центразаводa задани 171 процент кхоачашъяьй оаха.

Тха коллективо дег тIара къоабалдеш хьаллоац КПСС ЦК майски Пленума соцмаш а кепатеха араьнна СССР кердача Конституце проект а. Укх шера план дерригача технико-экономически хьокхамех ханал хьалха кхоачашъе дош лу тха коллективо.

Х. СУЛТЫГОВ,
«Грознефть» объединене производственно - техническа Iалашон МагIалбикерча база директор.

Оаха доккхал ду хьох, Даьхе!

Селхани тахани

Со каст-каста хул Наьсарче. Бакъда, хIара массаза воагIа дог гIоздоахаш дола хIамаш дукхагIа бIаргагу цун городех юрташкеи. Ший эггара доккхагIа, хьамсарагIа долча цIейга— Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара накъайода Советски Даьхе. Беррига советски нах санна, дIадахача 60 шера шоаш хьабенача наькъага юхахьежаш, цу юкъа хиннача доккхийча хувцамаша дог хьесташ, къахьегача сага ва-ар паргIата хилийтарал дезагIа цхьаккха хIама доацача Ленински партена оалача баркалах дегаш хьалдиза болча наьсархоша а дег тIара къоабалбеши боккхача теркамцеи беш укх деношка кепатеха араьннача СССР кердача Конституце проекта тIара хIара мугI.

Вай мехка хинна кIоарга хувцамаш хьагойташ йолча цу проекта тIа ба «Социально дегIаахари культурей» яха корта. Цу тIа йоах образовани, Iилма дегIадоаладара, граждаиий къахьегамеи вахареи хьалаш тоадара пачхаьалкхено йоакхо елга.

Из бакъда. Советски халкъа дешар, культура тоаяра цахалдаш йоакхо еш бола мохк ба Советий мохк

Пачхаьа хана эггара тIехьайнса, баьде, къе хиннай Наьсарче а. Ерригача Нохч-ГIалгIайчене санна хиннаяц цига а школаш, больницаш...

Из хиннад бIаь совгIа шу хьалха — 1868 шера. Цу шера Наьсаре Бурувчурча «Крепосте» эггара хьалхара школа хьаелла вена хиннав дворянин Протопопов. Цига вIашагIкхийттача нахага цо яьхад:

— Шун мехка эггара хьалхара школа хьаелла ди да таханара дар.—ГIалгIай дикагIдолча тайпай 60 бер дешаш хургла укхаза. Оаха царна Iомаберrба эрсийн Iарбийн ши мотт. Бишбалийта беза цар шоай наьна мотт.

Цу тайппара, нагахьа санна цу школе деша дагIа ираз кхаьчача бера а йиш хиннаяц шийнаьна мотта деша, из бувца. ХIаьта долхе а хьалдарий бераш мара деша даха бокъо йолаш хиннадац цу школе. Школа керттера декхар хиннад лоамарой пачхаьа мутIахьа хила безилга берий дег чу дужадар, парех чиновникаш купецаш белга. БIехеи къеи хиннай школа классаш Из иштта дале а кхаж а бена цига дешача берий даьшкара-ноаношкара ахча гулдеш хиннад. ТIехьагIо хIара кIура тIара лаьрххIа гулдеш хиннад из ахча. Хьа ца лучангара цхьаккха суд а йоацаш полице низагIа шолха гIод а тохаш хьадоаккхаш хиннад из декхар.

ТIаккха хIанз? ХIанз овлангара хувцаденнад гIулакх. Советски пачхаьалкхено школашта дIател ахча. Мах боацаш да дешар. ХIара шера халкъа образоване лаьрхIа духхьал цхьан Наьсарен района бIаьш эзараш сом ахча хьахец пачхаьалкхено. Пачхаьалкхен чотах кхоаб, барзкъа тIадувх дукха бераш долча дезалашта лаьрхIа Назране хьайийллача школа-интернате деша дагIача берашта. Тахан Наьсарен районе болх беш я 25 юкъера, 9 юххьанцара, 3 бархIшерара — ерригa а 38 школа. Цига дешаш да 20 эзар таргга бер. Цхьан районе 20 эзар дешархо! ХIанз цу берашта хьехаш, царна коммунистически кхетам луш ва 800 гаргга хьехархо Царех дукхагIбараш мехка дуккхача городашкарча институташка, лаьрххIа хьехархой кийчбеш йолча дешара заведенешка дийша баьнна нах ба. Уж кхы а дукхагIа хургба, хIана аьлча, укх пятилетка шерашка районе хьалъе лерхIаш я 4428 сага лаьрхIа просвещене 15 учреждении берий ши комбинати.

Советий Iаьдал эттачул тIехьагIа дIадаьннад къамаш къестаделга. Вай мехка хьахиннай наьха керда исторически общность — советски халкъ. Вайцига къестадац къамаш. МоллагIча къамах из вале а цун гIулакхацка, цунна карагIдувлача хIамашка хьежжа ду сага сий. Иштта. Яндаречча школе эрсий мотти литературеи хьехаш йола «Знак Почета» орден делаю Хашагульгова Софиат. Назранерча №№ 2, 3 йолча школай хьехархой Арсельгова Люба, Хаматханова Мадина санна хьамсара ба наьсархошта РСФСР заслуженни хьехархо Макарова Галина Ивановнаи Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни хьехархо Баранова Антонина Ивановнаи. Цу районе кIезига бац дуккхача шерашка денз наха чIоагIа лоархIаши сий деши бола кхыча къамех бола хьехархой Царех ба ТIой-Юртара ГришингIар Павел Михайловичи Валентина Дмитриевнаи, Юмангулова Фаина Николаевнаи, иштта кхыбараш.

Доккхий хувцамаш хиннад Наьсарен района экономикаи культураи доакъошка а. Цу дерригача толамаша дегаш айдарца кхы а хьинарегIа къахьегаш накъаболх наьсархой Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара юбилейна. СССР кердача Конституце проект Iомаеш болча цар дегашка кхы а боккхагIа бIубеннаб Даьхенах, партех, халкъах.

Ю. КУРСКИЕВ.

Чоагiъяьй СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаца 1977 шера 27 мае

СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАЙ СОЮЗА ГИМН

С. Михалковеи Г. Эль-Регистанеи текст

Союз нерушимый республик свободных
Сплотила навеки Великая Русь.
Да здравствует созданный волей народов
Единый, могучий Советский Союз!

Славься, Отечество наше свободное,
Дружбы народов надежный оплот!
Партия Ленина — сила народная
Нас к торжеству коммунизма ведет!

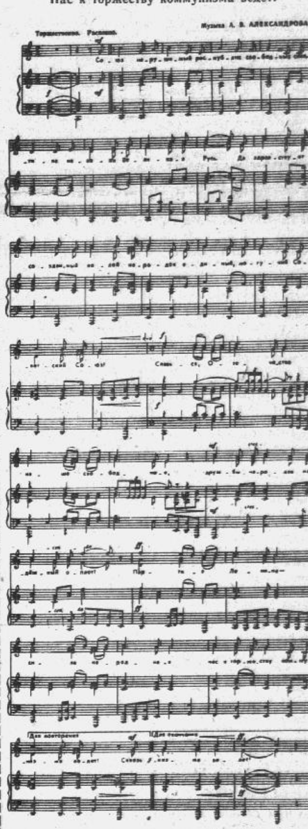
Сквозь грозы сияло нам солнце свободы,
И Ленин великий нам путь озарил:
На правое дело он поднял народы,
На труд и на подвиги нас вдохновил!

Славься, Отечество наше свободное,
Дружбы народов надежный оплот!
Партия Ленина — сила народная
Нас к торжеству коммунизма ведет!

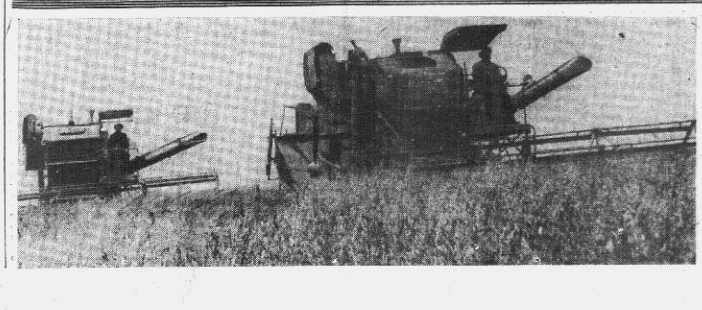
В победе бессмертных идей коммунизма
Мы видим грядущее нашей страны,
И Красному знамени славной Отчизны
Мы будем всегда беззаветно верны!

Славься, Отечество наше свободное,
Дружбы народов надежный оплот!
Партия Ленина — сила народная
Нас к торжеству коммунизма ведет!

Музыка А. В. АЛЕКСАНДРОВА

(СССР Гимн гIалгIай меттала а яьккха газета тIа кепатохаргья).

Укх деношка горох чуэца йолаьй Грозненски района Ленина цIерагIча колхозе. Эггара хьалха шовй комбайнаш араьяхар кхашка Вал Владимира, Иминев Даде, Ребров Михаила. Шин дийнахьа 135 гектара тIара горох хьекха касарегIа Iойиллар цар.

— Укх шера 60 процент хьувкъам хьакхари эрдари къаьст-къаьста долаш чуэца таьрхIад оаха. Цу гIулакхо йиш хулий таргья ялат цIенагIа чуда. — йоах колхоза председатела А. М. Емельянова.

Дика вIаштIехьбаьккхаб горох чуэцара болх. Кхай йисте хадданза латт «техничка».

СУРТА ТIА: Грозненски района Ленина цIерагIча колхозе горох чуэцаш я.

Л. РУДСКЕ текстн сурти.

ДЕГАШ АЙДЕННЕИ КОРТА БОЛАШИ

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИ АКТИВА СОБРАНЕРА

СССР кердача Конституце проект дерригача халкъо ювцаш хиларо къьгга хьагойт советски строй шерра демократи йолаш хилар, дегӀаецача социалистически общества берригача членаша паччахьалкхен гӀулакхашта доал деча хьинаре дакъа лоацаш хилар.

Конституце проект, КПСС ЦК Генеральни секретара, Конституционни комиссе Председатела новкъоста Л. И. Брежнева парте ЦК майски Пленуме яь доклад укх деношка берригача советски наха шоай теркама юкъмоттиге лоаттаю. Нохч - ГӀалгӀайчен промышленни предприятешка, колхозашка, совхозашка къахьегамхой массови митингаш чакхъяьннай. Берригача советски наха санна, Коммунистически парте чурен арахьарен политика дег тӀара хьаллоац цар, мехка Керттерча Закона проектана чӀоагӀа хьашт долча цар корта болаш ювц из, юкъара гӀулакх бахьан шоаш хьинар ца кхолеш къахьега, дунен тӀа эггара хьалхара шоай социалистически Дай-мохк дегӀабоалабара низ дӀа мел кхоачар де кийча болга хьахьокх.

Цу дерригех чӀоагӀа дегаш айденна болаш дийцар укх деношка Грозне чакхъяьннача Нохч-ГӀалгӀай областной партийни организаце актива собране доакъашхоша. «СССР Конституце проектахи КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева яьча доклада тӀара хьадоагӀача партийни организацей декхарехи» доклад йир парте обкома хьалхарча секретара **А. В. Власова.** Цо белгалдаьккхар КПСС ЦК Пленум цун доакъашхой чӀоагӀа политически хьинар айденнача, берригаш цхьан дагара болча, дуккхачар хьицаре дакъа а лоацаш, дош корта болаш дувцача хьале чакхъяьннилга. Новкъоста Л. И. Брежнева доклада тӀа кӀоарген Ӏилман ларда тӀа оттадаьи хьахьокх керда Конституци тӀаэцанза дарг ца хилар, 1976 шера денз вай мехка а дерригача дунен тӀа а хинна Ӏалаьмате доккхий хувцамаш, массе оагӀонгахьара хьахьекхад мехка чурча вахара керда Конституци мел лоархӀаме хургда, цун дунен халкъашта юкъера лоархӀам белгалбаьккхаб.

ХӀанзара СССР Конституци тӀа а ийца вай хьадаьккхача 40 шера мехка экономике, советски наьха социальни хьале хинна хувцамаш саг цецваккхал доккхий да. Из къаьта гуш да алхха вай автономни республикага хьежача а. Докладчико а пренеех къамаьлаш даьчар а белгалдоахаф цу юкъа Нохч-ГӀалгӀайчене 180 совгӀа промышленни объект хьалъяьлга. Промышленна производства боарам 11,3-зза лакхбеннаб. Эргабаькхха тоабаьб юрта боахам а. Деррига доакхха ялат кхоэза гаргга совдаьннад.

Дикка эргалонаш хиннай республике бахача наьха социальни структуре а. Шозза тӀакхийттаб болхлойн гӀулакхера нахи. Болхлой хӀанз дийша, технически кхетам бола, политически дегӀабаьхка нах ба. Болхлой классан ахархоштен юкъера эргалонаш тӀа-тӀа кӀезигагӀа хулаш йоагӀа. Интеллигенци бокъонца халжъен социалистически хиннай. Шовзткъа шера 12-зза тӀакхийттаб лакхерча дешара заведенешкара студенташ.

Собране доакъашхоша чӀоагӀа раьза болаш белгалдоахар советски халкъо даьха дерригга толамаш Коммунистически парте, цун ленински Центральни Комитета хьаькъале кулгалдарах дьахинна хилар. Массане цхьан дагара а болаш хьаллоац СССР Конституце проекта тӀара 6-гӀа статья: «Советски обществана кулгалдун лостам телен низ, цун политически система, ерригача паччахьалкхени общественни организацей дог да Советски Союза Коммунистически парти. Халкъа духьа яхаши халкъа гӀулакх деши я КПСС». Кердача формулировка, аьлар собране къамаьл даьча КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара **Н. И. Семенова,** вахаро ше хьа а кхеллай, цо ше бакъйолга хьа а гойтад. Советски халкъа сордигача коталонашта тӀехьашка парти, цун низ, цун лоӀам, цун хьаькъал латт.

СССР Конституце проект ювца оттаяро республикански центра къахьегамхой творчески хьинар кхы а айдир, белгалдаьккхар оратора. Города промышленносто ханал хьалха; 29 мае, кхоачашйир продукцена реализаци яра пхе бетта план, капитальни гӀишлошъяра темпаш лакхъяьй.

Советски Ӏаьдал латтача шерашка паччахьалкхен гӀулакхаш къестадеча къахьегамхоша дакъа лацарга диллача йоккха опыт Ӏоаяьй вай мехка, аьлар НГӀАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела **Х. Х. Бокова.** Советий школа, паччахьалкхен доал дара Ӏилмей практикей чакхъяькхай миллионаш болча наха. Кердача Конституце тӀа Советаш хьаярен цар болх бареи йола демократически принципаш дӀахо дегӀайоалаю. Вай мехка доал дер халкъ да. Шоаш виьл баь бохийтача депутаташка гӀолла къахьегамхой йиш я обществана доал деча дакъа лаца. Нохч - ГӀалгӀай моттигерча Советашка кастта хоржаргва 10 эзар гаргга депутат.

Конституце проекта тӀа да вай доаккхал дуй дог гӀоздоахен дешаш, — аьлар СССР 50 шу дизара цӀерагӀча Грозненски химзавода йоккхагӀйолча аппаратчицас **Л. К. Черкуновас,** цар белгалдоаккх вай мехкара деррига Ӏаьдал халкъа хара хилар. Из гуш да Советски паччахьалкхен халкъа юкъарча хьисапага, цун дага латтарашкеи декхарашкеи хьежача.

ДӀахо по дийцар капитала мехкашкарча парламентареша шоай харжархой Ӏехабеш хилар. Хоржамаш чакхдаьлча царех кхета йиш йолаш хилац моллагӀа саг. Вайцига гӀулакх кхыча тайпара латт. Депутат леха везаш хилаш, хӀана аьлча из ший харжархошта уллув дӀа а этта къахьегаш воландаь.

ХӀанз долаш долча Конституце наьха вахара овлашца ювзаеннача социально-экономически бокъоний шерра комплекс Ӏалашъю. ХӀаьта кердача Керттерча Закона проекта тӀа цар чулоацам кхы а кӀоаргбеннаб, луш йолча бокъонашта тӀехьашка латта материальни гарантеш йоккхагӀа я. Хьалха къахьега бокъо хилар хьакхайкадьдар, тӀаккха хӀанз цунна тӀатехад ший безамга, говзалга, профессиональни кийчонга, дешарга хьежжаи общественни хьапташ теркалдеши професси, болхи гӀулакхи хержа бокъо хилар. Кхы а шерагӀа яьшхай дешара, салаӀара, социальни Ӏалашо яра сага луш йола бокъонаш. Ювцаш йолча Конституце проекта тӀа къахьега бокъо луш йолча статьяс йиш хулийт хӀара къахьегамхочун болх е гӀулакх харжара йола уйла общества хьашташца гармонично ювза, аьлар ВЛКСМ обкома секретара **С. Н. Егорова.** Вай къонача тӀехьен хьабе болх ца хилар фуд хац, капиталистически мехкашкарча вахарах лаьца газеташ тӀа деча хоамашкеи телепередачешкеи мара хезадац царна цох лаьца. Вай мехкашкарча кагирхошта, дувц цо дӀахо, къахьегам дегаӀозлеи вахаре эггара хьалха эшаш дола хӀамеи хинна дӀаэттад. «Эффективностен дикален пятилеткана — кагирхой хьинари кхоллами» яхача патриотически боламе дакъа лоацача республика комсомольцашеи кагирхошеи шерра социалистически яхь йоаржаяьй Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизарга кхоачаш КПСС ЦК-га Ленински комсомоло дохьийтаргдолча рапорта кӀал кулг яздара бокъо яккхар духьа.

Республика къахьегамхоша шерра пайда эц дешара шоашта еннача бокъонах. ХӀанз юкъаробразовательни школашка деш 262 эзар саго, профессионально - технически училищашка — 13 эзар совгӀачо, лаьрххӀача юкъерча заведенешка — 95 эзар совгӀачо.

Даьхе йӀаьхий яра беча балха юрта боахама къахьегамхой хьинаре дакъа лоацаш хиларах дийцар собране КПСС Ачхой - Мартановски райкома хьалхарча секретара **А. Т. Харикова.** «Лермонтовский», «Ореховский», «Бамутский» яхача совхозий хьайбаш леладераша 8 июне шура яккхареи из паччахьалкхенга йохкареи ах шера планаш кхоачашъяьй. Наха керда, кхы а доккхагӀа дола декхараш тӀаийду. «Новосельский» совхозе М. Ш. Тепсуркаева кулгалдеча бригада коллективо хӀара гектара тӀара 250 центнер соми 500 центнер баьцадаараши чуэца лаьрхӀад. Цу тайпара лакха декхараш шоашта тӀаийдеш я кхыйола коллективаш а.

А. Г. Харикова а къамаьлаш даьча кхычар а белгалдоахар кердача Конституце проект вай мехка хӀаннзарча хана коммунизм хьалъяра декхараша дӀа ма - деххара йолга, цу тӀа нийса аьнад пролетариата диктатура санна хьахиннача вай паччахьалкхенах хӀанз леррига халкъа юкъара паччахьалкхе хьахиларах. Цо йиш хулийт общество социально цхьатарра хулга сихде, города а юрта а, хьаькъалцеи низацеи беча балха юкъера цӀенхаштта эргалонаш дӀаяха, СССР деррига къамаши народносташи дӀахо дегӀайоалаеи гаргахувлеи. Нохч - ГӀалгӀай паччахьалкхен университета проректора **Х. И. Ибрагимова** гулбеннарий терко тӀаззар Конституце проекта тӀа закона хьалхашка берригга советски нах уж маӀа е кхал хилар, моллагӀча расахи къамахи хилар санна йола эргалонаш теркал ца еш цхьатарра бокъонаш йолаш хилара.

— Вай советски вахарцеи вай гражданий бокъонашцеи буржуазни мехкашкарча къахьегамхой хьалаш вӀаши нийслича уж шоайла чӀоагӀа эргаш да, — аьлар къамаьл дечо. Кхалсага бокъонаш маӀача наха нийса ца хилар, къамашта юкъе дискриминаци лелаяр, дукха зуламаш хилар, наркоманена тӀехьбалар — иштта да капиталистически вахара белгалара хьисапаш.

Теркам тӀабахийта ладийгӀар собране доакъашхоша Грозненски района «Загорский» совхоза бригадира гӀончо **Х. М. Вадуева** даьча къамаьлага.

— Со а соцара новкъостий а паргӀатен лакха овсарле йолаши къахьегара мел эшар долаш ба. Тхо дог тийша да кховнеках. Из деррига социализм котъяларах, Коммунистически парте кулгалдарах хьахинна хӀама да.

Цул тӀехьагӀа Х. М. Вадуева аьлар, тахан Малхбузене дукха къамаьлаш дувц вай мехка сага бокъонаш ӀотеӀаю, яхаш. Оаха царга дӀаях: «Тха бокъонаш законаца, деррига вай вахарца, чӀоагӀъяь я. Из ца гуш хила йиш яц вайх доацар дувца гӀертараш мара».

— Цхьанна а капиталистически мехка хила йиш йолаш хӀама дац къахьегамхо ший кхела да хулга, — аьлар Гудермесски локомотивни депо машиниста **А. Г. Тугаева.**

Цо шоай депора болхлой производстве хьинар ца кхолеш къахьегаш, боахамен общественни гӀулакхашта кулгаллеча хьинаре дакъа лоацаш хиларах хьалда дола масалаш кхийлар.

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза председатела **Ю. Я. Зиборова** шийй къамаьл хетадир юрта боахаме хиннача йоккхийча эргалонашта. Цо белгалдаьккхар колхозно - кооперативни доалахье тӀа-тӀа паччахьалкхенчоа гарга ухаш хилар, юртарчен городерчен вахара юкъера эргалонаш дӀайоалаш хилар. Юртарча къахьегамхоша шоай керттера декхар лерхӀ Даьхеп ма-хулла дукхагӀа лаьттани хьайбайн продукци ялар, советски наьха хьал-торо айяра новкъостал дар. Колхоза къахьегамхоша чӀоагӀа раьза хинна хьаллоац кердача Конституце проект, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна яьржача яхье керда толамаш даха гӀерт уж.

Укх деношка, йоахар докладчика а къамаьл даьча кхычар а, партийни организацеш декхарийла я шоаш беш бола берригa массово - политически болх СССР Конституце проект шерра ювцийтара тӀаберзабе. Предприятешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча, дешара заведенешкарча, нах бахача моттигашкарча коллективашка цу хьакъехьа собранеш чакхъяха еза. Кердача Керттерча Закона проект массе тайпара моттигерча Советий сессешка ювца еза. КПСС Шелковской райкома хьалхарча секретара **В. Г. Табацковас** белгалдаьккхар Конституце проекто шоай къахьегамхой безами теркамиш чӀоагӀа тӀаззалга. Колхозашка, совхозашка, предприятешка митингаш чакхйоах Конституце проект. КПСС ЦК майски Пленума решенаш къоабалъяь тӀаийцача района къахьегамхоша кхы а доккхагӀдола социалистически декхараш тӀаийду, дош деннад ялата хьувкъам 7-9 дийнахьа чуийца боаккхаргба, аьнна.

Къаьстта наьха теркам тӀаозаш я, — аьлар Назрановски райисполкома председатела **Б. И. Гандалоева,** — кердача Конституце проекта тӀара социалистически народовласти дегӀаярах йола положенеш. Района къахьегамхоша дег тӀара хьаллоац КПСС ЦК Пленума решенеш, новкъоста Л. И. Брежнева доклада тӀара положенеш, СССР халкъий доттагӀал массе тайпара чӀоагӀдара тӀаерзаяь йола Коммунистически парте политика.

Собране доакъашхоша белгалдоахар Конституце проект ювцилга Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара накъадахара еча кийчонца цхьана нийсденнилга. Партийни, советски, боахама органаш декхарийла я хӀара предприяте, колхозо, совхозо шийн плани социалистически декхараши мишта кхоачашду хьожаш цӀенхаштта тӀахьожам лоаттабе. Промышленни продукцена реализаци яра пхе бетта план кхоачашъяро вайга хьагойт укх карарча дерригача шера задании толамца кхоачашъяра мел эша кхоачамаш вай долаш хилар. Юрта боахама къахьегамхой дукха де дезаргда ка бола ялат ший ханнахьа чуэцара, паччахьалкхенга планал совгӀа лаьттан а хьайбай а продукци йохкара.

Партийни актива собране тӀаийцача резолюце тӀа массава цхьан дагара волаш кердача Конституце проект, парте ЦК Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара, Конституционни комиссе Председатела новкъоста Л. И. Брежнева яьча доклада тӀара положенеши выводаши хьал а лаьцар, уж лерргаӀа кхоачашъяра тӀа а ийцар.

19 ИЮНЕ—МОТТИГЕРЧА СОВЕТАШКА ХОРЖАМАШ

ХАРЖАРХОШТА ТОВР ДЕ ГӀЕРТ

Дика кийчъяь я Наьсарерча № 14 йолча профтехучилищера агитпункт, ЦаӀи ах бутт ба цо «Электроинструмент» заводаца цхьана оттаяьча планагӀа болх бу. Программа тӀа я лекцеш, беседаш, кандидатахьца вӀашагӀкхетараш. Микрорайона схема оттаяьй. Агитатораштa тӀачӀоагӀдаьд цӀенош. ХӀара декадагӀа отчеташ ю агитатораша. Агитпункта заведующена Имагожев Бахьаудина Бекхана дика новкъостал ду завода партийни организаце агитационно - массови болх дика вӀаштӀехьбаккхара.

Училища агитпункте доахк завода училища балха планаш а гӀулакхаш а дувца стендаш. Истола тӀа да тайп-тайпара литература, керда газеташ, журналаш, регистрационни журнал. Цу тӀа дӀаязбу агитаторашa бу болх.

ХӀара денна дукха нах хул агитпункте. Ӏоха а къамаьлаш де а паргӀатта моттиг я цига.

Агитатораштa хьехамаш ду, эшаш дола литература лоаттаду, царна дӀадовзийт хьалхашка латта декхараш. Агитаторашка я ешаргйолча лекцейи ергйолча беседайи план.

Болх дика беш хиларца белгалбаьнна ба агитаторашкоммунисташ Ю. Хаутиев, А. Имагожев, З. Сагов, Ю. Арапиев, Н. Муравьева, Л. Костоева. хьехам эша нах болаш ба къона агитатораш техник-комсомолка Багаева Люба, экономист Дидигова Лида, къахьегам Ӏилманца вӀаштӀехьбаккхара вокхагӀвола инженер Тамасханов Хьаж-Мурад.

Къаьстта теркам тӀабохийт агитпункто къонача харжархошта юкъе кхетама болх бара. Май бутт дӀаболалушше царна завода комсомольски организаце секретара доклад йийшар района юрта совета депутаташ харжара хьакъехьарча Положенех. ХӀаьта керттерча конструктора Сагов Закречо «Советий Ӏаьдалахи социалистически демократехи В. И. Ленина яьхар», аьнна.

«СССР ленински къамий политика котъялар», «Советски патриотизми халкъий доттагӀали — СССР чӀоагӀален ларда», «ИттлагӀча пятилетка шоллагӀча шера декхараш» яха а, дукха ха йоаццаш хиннача КПСС ЦК майски Пленума материалаш, СССР Конституце проект ювцаш а, кхыйола а беседаш яьй харжархошта юкъе Арапиев Ювсупа, Муравьева Натальяс, Костоева Лизас, кхычар...

«Марша доагӀалда!» аьнна яздаь латт ТӀой - Юртарча юкъерча школа наӀар тӀа. Сага чуна безам оттаргболаш дика кийчъяь я № 24 йолча хоржамий участка агитпункт. Советски хоржамий система, социалистически демократи, кхыдола дешаш довзара мел эша литература, хӀанз мехка а дунен тӀа а хула лоархӀаме событеш йовзара эша керда газеташ, журналаш да укхаза.

Пена тӀа хьалтеха йоалл, агитатораш шоай участкашка ухаргбола план, агитатора списокаш, дежурства график, окружни хоржамий комиссей состав, депутаталла харжа оттабаьча кандидатий список, кхыдараш.

— 33 агитатор ва хоржархошта юкъе болх бош — дувц агитпункта заведующи волча юкъерча школа завуча Дударов Батала Урусхана, — царех 11 производственни участкашта кхетама болх беш ва. Шозза агитатораш вӀашагӀтеха къамаьл дир оаха царца, хоржамашта хетабаь бу болх мишта бе беза дӀахайтар духьа. Тха агитатораша шоай харжархошта юкъе биьшар КПСС ЦК Октябра 60 шерах лаьца баь социам.

Школе харжархой вӀашагӀкхийттар райсовета депутаталла оттаваьча кандидатаца, Наьсарен района халкъа тӀахьожама комитета председателаца Теркакиев Ӏадсаламаца, юртсовета депутаталла оттабаьча кандидаташца, юкъерча школа директорца Дударова Мухьмада Ӏайшетаца.

Доверенни болча наха дийшар кандидатий вахарах, цар балхах лаьца. Кандидаташта харжархоша наказаш делар: юрта газ чуйилла, тротуараш тоаде, быта цӀа, парикмахерски, культура ЦӀа хьаде, аьнна.

Хоржамий компани йолаеннача дийнахьа денз агитпункте вӀашагӀелла болх беш я агитбригада. Цунна юкъебоагӀа хьехархой а деша дагӀа бераш а. Оттаьча планагӀа болх бу цар. Цунна кулгалдеш ва Колдоев Ӏаддал-Къоасам. Агитбригада хиннай тракторно-кхаш леладеча бригаде, шоллагӀча отделене жа леладераш болча. Цар цига дийшар вай хоржамий системах, КПСС ЦК майски Пленумах, кердача Конституце проектах лаьца къамаьлаш.

Агитбригаде юкъейоагӀа къамий хор а. Хоза хет фермашка, бригадашка болх беш боахкачарна цар гӀалгӀай меттала доахача иллешка ладийгӀача. Цу хора кулгаллеш ва литература хьехаш вола Колдоев Аюпа Ӏийса.

Цул совгӀа агитпункте вӀашагӀкхийтта хиннаб эггар хьалха хоржамашка дакъа лоацаргбола кагий нах. Царца сайре дӀайихьар укхааза.

А. САГОВ,
тха соб. корр.

МЕХКДАЬТТАХОЙ ЯХЬ ЛЕЛАЕШ БА

«Октябрьнефть» НГДУ болхлоша, инженерно - технически болхлоша, гӀулакхерча наха хьинаре къахьегар бахьан долаш укх шера хьалхарча пхе бетта мехкдаьтта даккхара план коллективо 3,4 процент тӀехкхоачашъяьй, планал совгӀа даьккхал 16500 тонн мехкдаьтта, продукцега дӀадодар 0,8 процент лохдаьд. Планага диллача къахьегама овсарле 3,1 процент лакхъяьй, хӀаьта даьккха мехкдаьтта паччахьалкхенга дӀадалар 2,5 процент алсамдаьннад. Социалистически яхь вӀашагӀйоллара чӀоагӀа лоархӀам а беш, управлене болхлоша шоай собране тӀаийцар керда социалистически декхараш. Октябра 60 шу дизара сийна тӀаийца декхараш хьалтеха да болхлой моттигашка. Цар тӀа къаьстта белгалдаьккха да дӀалуча мехкдаьтта дикал лакха хила езилга. Масала, цу тӀа да укх тайпара дешаш «Производства эффективность лакхъяра цахаддаш къахьегарца, мехкдаьтта техника а технологи а эргаяккхарца укх шера йолча планал совгӀа паччахьалкхена лургда 100 эзар тонн хьалхарча групах дола мехкдаьтта».

Социалистически яхье хьалхара кхо моттиг яьккхараштa тел ахчан совгӀаташ. Цар дукхал, кӀезигал подразделене болх беча наьха дуккхалга хьежжа хул. Цул совгӀа яхье котбаьннараштa лу карара-кара тела ЦӀе байракхаш, вымпелаш.

Тха коллективе шерра яьржай «ХӀара балха денна — дикала Знак» яха девиз. Цу девизагӀа болх беш ба тха берригa болхлой, инженерно-технически болхлой, гӀулакхера нах. ХӀара дийнахьа ю социалистически яхьа итогаш. КӀира цкъа уж хьалтох яхьа экрана тӀа. «Техьабусараш хургбоацаш» къахьегара ростовчанаша дӀаболабаь болам къоабалбир болхлоша шоай собранешка. Цу собранешка цар лаьрхӀар Октябра цӀейна совгӀаташ кийчдара шерагӀа социалистически яхь а йоаржаяь, укх шера мехкдаьтта даккхара план 7 ноябре кхоачашъе. Социалистически яхье котбаьннараштa дала лаьрхӀад сийлахьча большевика Гикало Николая цӀерагӀа совгӀат, хӀаьта скважинашта лаьттан кӀала ремонт ерашта юкъе яхье котваьнначоа лургда лаьттан кӀала ремонт яра мастер хиннача, Социалистически Къахьегама Турпала С. Ш. Миндубаева совгӀат.

1976 шера республике яьржа хиннача социалистически яхье шоллагӀа моттиг яьккхача скважинашта лаьттан кӀала ремонт еча, мастер Н. С. Ноговиков керте латтача бригадо дӀадоладир доккхий социалистически декхараш тӀаэцара гӀулакх. Шоай йолаш йола торонаш лаьрхӀа а лаьрхӀа Ноговикова бригадо дош деннад скважинашта ремонт яра шера план 7 ноябрь тӀакхоачаш кхоачашъе.

Шерра йоаржаяьча социалистически яхьо торо хилийтар районерча ерригача инженерно - технически службашка, производственни цехашка, бригадашка укх шера хьалхарча пхе бетта план ханал хьалха кхоачашъе. 1977 шера хьалхарча квартале социалистически яхье котъяьлар К. Б. Ервандян керте латта РИТС-1, П. И. Хашенка кулгалду РИТС-2, В. М. Морозов керте латта Ӏилман а производства а цеха коллективаш.

Социалистически яхье дакъа лацара кердача формех цаӀ да творчески планашца болх бар. Шо - шоай творчески планех болх беш 141 саг ва.

Коммунистически къахьегама боламе юкъевахав 987 саг.

«Коммунистически къахьегама ударник» яха цӀи тиллай 16 бригадахи, звенохи, 4 цехахи. Социалистически яхь йоаржаеча доккха дакъа лоац тха хьалхле лелаеча болхлоша — кагирхой хьехамчаша. Цар цхьаккхе а хӀама ходац къонача болхлошта шоай опыт дӀаялара, кагирхой мехкдаьттахой хургболаш хьалхжебара. Районни инженерно-технически службашка болх беш ва 30-нел совгӀа хьехамча. Къаьстта наха дукха безаш а лоархӀаш а ба РИТС-1 вокххагӀа вола технолог Ананьев Анатолий Лаврентьевич, мехкдаьтта доаккха оператор Бендовицкий Иван Семенович, РИТС-2 вокххагӀа вола технолог Мишутин Александр Михайлович, РИТС-3 мехкдаьтта даккхара оператор Касумов Альмад, бурувдеттар Буткевич Георгий Николаевич, кхыбараш. Болхлой, инженерно-технически болхлой, гӀулакхера нах шоай мел йола уйла тӀаяхийта ба техника а технологи а эргаяккхара, хьалхле лелаерий методаш балха юкъекхувлара, хӀаман кхомбара, Сийлахь - боккхача Октябра сийна тӀаийца декхараш кхоачашдара.

П. КУДЕЛЯ,
«Октябрьнефть» НГДУ къахьегамен, технически нормированен, алапен отдела начальник.

ГӀИШЛОШЪЕРИЙ КЕРДА ФУСАМАШ

Цхьа шу даьннад цхьоалагӀча микрорайона юкъе ши цӀа хьалде моттиг нийсъяь. Цу юкъа Кирова цӀерагӀча проспекте йоккхийча панелех хьалдир пхезза вӀаштӀарадаь хоза ши цӀа. Уж цӀенош хьаллир № 10 йолча гӀишлой-монтажни лаьрххӀа йолча управлене монтажникашеи кхыча говзанчашеи, хӀаьта цар чура балхаш дир Нохч-ГӀалгӀай гӀишлой управлене № 1 йолча СМУ болхлоша.

ДӀадахача кӀирандийнахьа № 27-4 йолча цӀагӀа баха хайшар аьшкабстони конструкцей Грозненски заводеи Нохч-ГӀалгӀай АССР гӀишлой управленеи 40 дезал. Царех ба аьшкабетонни завода цеха мастера Н. А. Астахова, станочница В. А. Самохинай, электросварщица Л. Н. Гужковай, плотника Л. А. Атаяна, столяра Е. А. Задорожне, кхыбарий дезалаш.

— Вай хьамсарча партена а правительствана а доккха баркал ала лов сона цар цахаддаш тхоай йоакхо ярах, моттигерча Советашка хоржамаш тӀакхоачаш се кердача квартире ваха варах, — йоах № 3 йолча СМУ прораба Х. Борзоева.

Хьалдаь а даьнна, паччахьалкхен комиссе дӀа а ийца латт укх деношка кхы а нах баха ховшаргбола № 27 йола цхьакха цӀа.

Ф. МАЯКОВСКИЙ.

ДУКХАЛИ ДИКАЛИ ЛАКХЛУШ ЛАТТ

Бурув тохара эша реагенташ арахецаш я тха завод. Ховш ма-дарра, бурув деттачара лоабата боахами инструмент юлаш дола маркхалаши бурув тохача метте эггара тӀехьайнсача, болх дӀахо тоабалара наьха санна новкъарле еча участкаш цаӀ я. Миллион сахьат совгӀа ха йов зехьа инструмент юла коачал бурув тохара балхо маяххара ца хилар бахьан долаш авареш хулаши духьаленаш увтташи.

Бурув тохачара маркхалаш кийчдара 20000 эзар тонн химически реагенташ хьае лаьрхӀа йола тха завод болх бе йолаялийталехьа пайда эцаш леладора КССБ (конденсированни сульфитно-спиртови моака) УЩР (углещелочни реагент). Уж хӀамаш духхьал буровойшка е йоккха йоацача ах промышленни установкашка хьа а еш, цул тӀехьагӀа цистернашка, машинаш тӀа а етташ буровойшка дӀакхухьар. Уж деррига балхаш цхьанна а тайпара хӀанзарча буровой балхий боарамашца а кӀоарген тӀехкӀоарген бурув тохара технологеца а тарлуш дацар е дукхалга а, е дикалга а диллача.

Хьаеш йола порошока хьисапера реагенташ цхьан метте таръярой шерра царех пайда эцаш хиларой йиш хилийтай инструмент юлача коачалий дикал чӀоагӀа лакхъе а, хьовзамаш, авареш хулаш зехьа йоаю ха лоацъе, скважинаш сихагӀа яха, инструмент юла коачалаш химически хьисапе кийчъярга дода ахчеи хан кӀезигъе, отраслера лоабата боахама культура наьха санна лакхъе.

Иштта, цу тайпарча бехктокхамеча хьалашка болх бе йолаелар тха завод. Юххьанца кӀезиг-дукха хьайора 2 тайпара углещелочни реагенти (УЩР), тайп-тайпарча модификацех дола сульфитно - спиртови моакеи (КССБ-I, КССБ-II, КССБ-IV). КССБ продукци йиславӀча пятилетке 3,5-зза дукхагӀа хьайир.

ИйславӀа пятилетка, завода эггара хьалхара пятилетка, чакхъяьлар. Хьабенача наькъага юхахьежача тешшаме ала йиш йолаш да, болхлой, инженерно - технически балхаш дерий коллективо цу юкъагӀа геттара дика къахьийгад аьнна. ДӀайолаелар керда пятилетка — эффективностен дикален пятилетка.

ИттлагӀча пятилетке завод дегӀайоалаяра плана тӀа из шеръелга оттадаьд. Хьаеш йола КССБ 1975 шераца нийсйича 1,7-зза дукхагӀа хургья 1980 шера, вешта аьлча 5,9 эзар тоннагара 14,0 эзар тоннага кхоачаш.

Из продукци ниттал дукха арахеца йиш хургья уж производстваш шеръяра чотах меттел, технологически оборудованенеи процессаштеи модернизаци автоматизаци яра, къахьегама овсарле лакъергйола керда кхоачамаш лахара, технически прогресса кердадарех пайда эцара чотах а.

Ужжал хьаеча реагенташа 50 процент совгӀа мара кхоачам бергбац бурув деттараштa эшача, цу селлара лоацача хана даькъа технически прогресса чӀоагӀа новкъостал даьча тӀехдикача реагенташца.

Цу тайппара, тха завод йиллара гӀулакх вахаро ше технически прогресса хьалхарча позицешка а даьккха дӀаоттадаьд.

Ховш ма-дарра, 10-гӀа пятилетка — дикала пятилетка я. Продукце дикал — предприяте балха лоархӀамегӀара хьоккхам, цун кизга.

Хано дӀадех арахеца продукци дукхагӀа яь ца Ӏеш, дикагӀа, кхомегӀа хьаелга, хӀаьта дикагӀа хьаяр из да, эггара хьалха, технически прогресс сихъяр.

Арахецача реагентий дикал лакхъяра уйла ю заводе директоргара болабенна мугӀарерча болхлочунга кхаччалца бараша, хӀаьта продукце дикал бахьан долаш лоаттабу къовсам лоаттабеш я завод болх дӀаболабеннача хьалхарча деношке а денз. Цудухьа белгалдоалаш хӀама да, болх беш мел яьккхача хана реагентий дикала рекламацеш кхьачая во могаяь цхьаккха моттиг ца нийсъенна хилар а «СевКавНИПИнефть» яхача института лабораторе еш йола анализаш дикалга диллача технически условешка хьежжа хилар а.

Заводе реагентий дикал лакхъяра хӀара шера дикала тӀахьожам лоаттабу комплексни система юкъеяхьара тӀаерзаяь организационно - технически мероприятей планаш увттаю. Цу дерригача хӀамаша а КССБ I, II, IV потребителаша дика могаеш хиларо а паччахьалкхен комиссега йиш хилийтай цунна дикала хьалхара категори хьожае. Таханарча дийнахьа дикала хьалхара категори а луш аттестаци яьй арахецеча продукцех 80,8 процент йолчоа. Вокх юхейисача продукцена, министерства оттаьча планагӀа, кхоалагӀча квартале аттестаци ергья.

«ХӀара балха денна — дикала Знак» яхача девизагӀа бу заводе болх. Цу гӀулакха хӀара кӀирагӀа «дикала деноше» чакхдоах. Цига арахецача продукце дикалах дола дешаш къестадаь ца Ӏеш, оборудованех эффективно пайда эцара тӀаерзаяь мероприятеш белгал а ю.

Продукце дикали дукхали производство технически кийчъяра боарамах тийша хинна ца Ӏеш, болхлой кхетамахи квалификацехи, къахьегамцарча цар гӀулакхех кхыча хӀамаех тийша а да. Цудухьа заводе хьаьнала болх беш болча наьха чӀоагӀа йоакхо ю. Царна аьттув болашагӀа йола ха а херже отпускаш тел, берригача болхлошта чуӀе моттиг Ӏалашъяьй. ХӀаьта 1980 шера пхезза вӀаштӀардаь кхоъаш цӀенош хьалдаь даьлча чуӀе цӀенош кхы эшаргдац. Продукце дикал нахах тийша хинна ца Ӏеш, бедалах, материалех тийша а я.

Тха технологически гӀулакхашка хьежжа йоаца бедал еча реагенташ кийчъярга кхы тайпа бедал дукхагӀа дӀаяхийта а совнагӀа дукха ха йозе а езаш хул. продукци кӀезигагӀа хьаӀов. Масала, Калининградски УБК-ара сульфитно - спиртови моака (ССБ) деча дукхагӀа дӀадода серни кислота, щелочь, формалин, кхыдараш.

Къахьегам Ӏилман ларда тӀа вӀаштӀехьбаккхаро производства культура лакхъяра, къахьегама дикал тоаяра эша хьалаш хулийт, тӀаккха цо аьттув боакх арахецача продукце дикал лакхъяра.

Ленински комсомола XVII съезде ше къамаьл деш Леонид Ильич Брежнева аьннад: «Производство нийса вӀаштӀехьяккхар — из да цхьа минут ца йойташ, производство сеца ца латтийтар духьа, болх сихбеннача хана ремонт е езаргйоацаш, бедал материал ший ханнахьа тӀакхахьийтар духьа, коллективера юкъмоттиг дика, новкъосташха хилийтар духьа ханах пайда нийса эцар...».

Тха заводе дикали дукхали бахьан долаш лоаттабеча къовсамо лоархӀаме моттиг дӀалоац встречни планаш санна йолча яхьа формана юкъе. Уж я производство кхы тӀа а технически кийчъяра лакха темпаш увттаеш, цу ларда тӀа арахецача продукце дукхали, дикали, производства эффективности лакхъеш йола планаш.

Тха встречни плана тӀа оттадаьд планал совгӀа 105 эзар сома маьца продукци маьхала йоаккхилга, тӀаккха цунах хул 500 тонн гаргга реагенташ (КССБ).

Из деррига а вӀаштӀехьдоал тха хьинаречa къахьегамхоша шоай болх, декхараш тешаме леладеш хиларах. Царех ба слесарь ремонтник А. В. Бузорина, В. П. Кущева — лаборантка, Н. И. Мишина — газоэлектросварщик, С. П. Баскакова — котельне машинист, А. И. Костюченко — шофер, кхыбараш. Цу наха тха коллективе шоай сий даьккхад.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна заводе шерра социалистически яхь а йоаржаяь, доккхагӀа дола декхараш тӀаийцад. Оаха тхоай деррига низаш тӀадохийтаргда хьатӀайоагӀача пятилетке тха заводе арахецеча продукцена дикала Знак ялийтара.

И. КОСИВЧЕНКО,
Карабулакски химически реагентий завода отдела начальник.

ХЬИНАР ДОЛА АГИТАТОР

Хозахета алац агитаторех вай парте бӀухой. Дуккхача хана къахьегамхошта юкъе хулаши шоай новкъосташца балха моттигашка вӀашагӀбетталуши болча агитатораша кердадар, дикагӀдар наха дӀадовзийт, производства планаш толамца кхоачашъергйолаш царна юкъе шерра йоаржаю социалистически яхь.

Царех цхьа идеологически бӀухо я «Цхьаккха а тӀехьавусар уллув хург воацаш» яхача болама доакъашхо «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка Моисеева Акулина Степановна. 20 шу совгӀа йолча хана цу колхозе болх беш я Акулина Степановна. Къахьегаме, общественни вахаре, быте коммунистически гӀулакхаш гойт парте йоацача А. С. Моисеевас. Ферма, совета член, коммунистически къахьегама ударник, хьайбаш леладара цхьоалагӀча класса мастер, района дояркашта юкъе хьалхалаттар я из. Парткомо хозахета чӀогӀъяьяц А. С. Моисеева агитаторалла. ХӀанз вӀаштӀа пхе шера из сийлахь декхар кхоачашду цо.

Ший звено доакъашхоша тӀаийца социалистически декхараш кхоачашдара бокхагӀбола бехктокхам шийна дӀатӀа а ийца, царна юкъе тӀехьавусар ца хилийтара хур-могар деш я Акулина Степановна. Беседа еш новкъостий хьалхле лелаераша санна къахьегама толамаш дахара тӀаберзабе, цу гӀулакха цар низ дӀакхоачаргхиларах тешабе гӀерташ, иштта ший балха опыт дӀайовзийташ, къахьегама овсарле лакхъяра йола производства торонаш гучаяхара наькъаш дӀахьокхаш хул агитатор. Къаьстта чӀоагӀа уйла тӀайохийт цо нов. Нурчиева санна болча кӀезига опыт йолча къоначa дояркашта гӀо-новкъостал дара гӀулакха. Каст-каста царца дагардар дӀа-юха дувцаш безаме къамаьл деш хул из.

Шийна тӀадилла моллагӀа гӀулакх бехктокхаме а хеташ кхоачашду нов. Моисеевас. Ший а ший новкъостий а балхаца къоачамбоацараш нийсделча чӀоагӀа бохам хулаши хьаькъалца дӀа-юха дага яьле уж сихха дӀадахара хур-могар деши я Акулина Степановна. ХӀаьта зехьа а довц цо мел леладер. Районе хьалхле лелаерех ба дояркаш ш. Абакарова, Магомедхаджиева, Лабаданова, Пронина, Турпуханова, Заурбекова, Шуидалова, Елисеева, Хазбулатова. Шоаш тӀаийца декхараш массаза а тӀехкхоачашду цар.

Доккха беркат даьлар «Цхьаккха тӀехьавусар уллув хургвоацаш!» яхача девизах агитатора баьча балхах. Шурий-товарни ферма болхлошца хан-ханнахьа беседаш ю А. С. Моисеевас. «Довкъарах ялатах санна», «Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийлеица накъадахар», иштта кхыча темаех я тӀеххьарча хана цо яь беседаш.

Масала, «Къахьегама коллектив — кхетам лур» яхача темах беседа еш шоай коллективо къахьегаме доккхий толамаш дахар укх шера ферме производственни къахьегамен дисциплина телхаеш цхьаккха моттиг хинна ца хиларца, хӀаьта уж толамаш дахара бахьанаш хьалхарча даькъе фермерча болхлошта юкъе доттагӀали вӀаши деш дола гӀо-новкъостали хиларца дувзаденна хилар белгалдаьккхар агитатора. ЧӀоагӀ а енна дӀаэттай коллективана хьалхара хӀаране, хӀаранена хьалхара коллективо жоп далара бехктокхаме хулга принцип.

Цу гӀулакха йоккха камаьхал яьлар шоашкара масал гойташи хоза дош оалаши ерригa коллектив шоашта тӀехьа югача агитаторий.

Доккха беркат даьлар агитатерий атта боццача балхах, ах шера план толамца кхоачашйир ферма коллективо.

ХӀанзале хӀара Ӏаттагара 1738 килограмм совгӀа шура яккха вӀаштӀехьдаьннад Акулина Степановнай. Цул совгӀа, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна социалистически яхье а баьнна кхы а дикагӀа къахьегаш ба ферма болхлой.

Моттигерча Советашка хоржамаш хула ди тӀакхача гаргагӀортарца а иштта Советски Социалистически Республикай Союза кердача Конституце проект кепа теха араяларца а дувзаденна укх тӀеххьарча хана дикка совбаьннаб агитаторанов. Моисеевай болх. Хоржамашца дувзаденна Советски демократе енна бокъонаши кердача Конституце проекти ювцаш ший новкъостаща каст-каста беседаш еш хул Акулина Степановна.

Р. МУРТАЕВ,
КПСС Шелковской райкома секретарь.

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

1977 шера 12 маерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа 1976 шера плани дукхагIа мехкдаьтта даккхара а производства эффективность лакхъяра а тIанйца социалистически декхараши кхоачашдеча толамаш дахарах СССР мехкдаьтта промышленноста объединеней, предприятей, организацей болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха йоккхача группана СССР орденашк медалаши еннай, цу даькъе Нохч-ГIалгIай АССР гIолла:

ЛЕНИНА ОРДЕН

Золотухин Павел Семеновича — Старогрозненски бурув тохара балхий управлене бурувдеттачоа.

КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН

Бакаев Вахa Саидовича — Горячеводски бурув тохара балхий управлене бурувдеттачун гIончана.

Бахолдин Владимир Ивановича — «Малгобекнефть» мехкдаьттен гази йоаккхача управлене мехкдаьттен гази яккхара оператора.

Москаленко Николай Григорьевича — Грозненски бурув тохара балхий управлене чоалханеча балхий инженера.

Радкевич Петр Антоновича — «Грознефть» яхача производственни объединене отдела начальника.

Самарцев Михаил Яковлевича — «Старогрознефть» мехкдаьттен гази йоаккхача управлене мехкдаьттен гази яккхара оператора.

Тюников Владимир Михайловича — Малгобекски бурув тохара балхий управлене воккхагIволча буровой мастера.

Цветнов Фердинанд Михайловича — «Старогрознефть» мехкдаьттен гази йоаккхача управлене эксплуатационни оборудоване цеха начальника заместителa.

«ЗНАК ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН

Егорова Валентина Андреевнана — «Горскнефть» мехкдаьттен гази йоаккхача управлене товарни оператора.

Епифанов Григорий Ивановича — Старогрозненски бурув тохара балхий управлене бурувдеттачоа.

Коробин Юрий Александровича — Грозненски ремонтно-механически завода слесара-сборщика.

Кошелев Владимир Ильича — Карабулакски бурув тохара балхий управлене бурувдеттачоа.

Лавер Магдолина Анатольевнана — Грозненски газ чакхйоахача завода йоккхагIйолча оператора.

Лобова Валентина Егоровнана — «Грознефть» производственни объединене трубно - инструментальни база крановщицана.

Луничкин Владимир Андреевича — «Грознефть» производственни объединене тампонажни контора директора.

Матвийца Анатолий Степановича — «Грознефть» производственни объединене оборудованена ремонт еча база электромонтера.

Мовлаев Юсуп Мовлаевича — Карабулакски бурув тохара управлене вышкомонтажника-плотника.

Мосиенко Василий Андреевича — «Сунжанефть» мехкдаьттен гази йоаккхача управлене скважинашта капитальни ремонт яра бурувдеттачоа.

Погосов Владимир Григорьевича — «Грознефтегеофизика» треста слесара-ремонтника.

Попов Петр Павловича — Вознесенски газ чакхйоахача завода слесара-бригадира.

Тимофеев Николай Константиновича — Грозненски бурув тохара балхий управлене вышкомонтажника - сварщика.

Ширяева Ангелина Ивановнана — «Горскнефть» мехкдаьттен гази йоаккхача управлене мехкдаьттен гази яккхара оператора.

Кацман Феликс Михайловича — Горячеводски бурув тохара балхий управлене начальника.

Каменов Виктор Ивановича — Къилбаседакавказски магистральни мехкдаьтта проводий управлене керттерча инженера.

Шиянов Василий Евстигнеевича — «Октябрьнефть» мехкдаьттен гази йоаккхача управлене мехкдаьттен гази яккхара оператора.

Шиянов Иван Алексеевича — «Грознефтегаз» яхача мехкдаьттагаза управлене слесара.

Яндиев Касым Тахировича — Малгобекски бурув тохара балхий управлене бурувдеттачоа.

КЪАХЬЕГАМА СИЙЛЕН III СТЕПЕНА ОРДЕН

Багомадов Абдрухьмана — Грозненски бурув тохара балхий управлене бурувдеттачоа.

Бураков Алексей Ивановича — Старогрозненски бурув тохара балхий управлене бурувдеттачоа.

Гайфиятулин Даниис Гайдулаевича — Октябрьски бурув тохара балхий управлене бурувдеттачоа.

Горбовцов Петр Федоровича — Малгобекски бурув тохара балхий управлене бурувдеттачоа.

Ерошников Николай Васильевича — «Малгобекнефть» мехкдаьттен гази йоаккхача управлене скважинаш кийчъеча оператора.

Наливко Степан Кузьмича — «Старогрознефть» мехкдаьттен гази йоаккхача управлене мехкдаьттен гази яккхара оператора.

Николаев Иван Федоровича Горячеводски бурув тохара балхий управлене бурувдеттачоа.

Руденко Иван Михайловича — Къилбаседакавказски магистральни мехкдаьтта проводий управлене автобаза слесара.

Самсонов Константин Ивановича — «Грознефть» производственни объединене технологически транспорта Ташкалински управлене слесарь-бригадира.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ

Канаплин Николай Петровича — «Грознефтегеофизика» треста сейсмически парте бурувдеттачоа.

Керимова Зоя Филипповнана — «Грознефть» производственни объединене бувзама контора Грозненски участка телефонисткана.

Корастылев Алексей Семеновича — «Октябрьнефть» мехкдаьттен гази йоаккхача управлене мехкдаьттен гази яккхара оператора.

Рассоха Михаил Степановича — Карабулакски химически реагентий завода воккхагIволча аппаратчика.

Усманов Ахмад Махмудовича — «Горскнефть» мехкдаьттен гази йоаккхача управлене лаьттан кIала скважинашта ремонт яра оператора.

Шашников Леонид Ивановича — «Грознефть» производственни объединене гIишлон-монтажни управлене электросварщика.

Шевченко Александра Алексеевнана — «Грознефть» производственни объединене центральни Iилма-технически библиотека директора.

Школьная Любовь Алексеевнана — Вознесенски газ чакхйоахача завода оператора.

Шляхта Владимир Сидоровича — «Грознефть» производственни объединене технологически транспорта Грозненски управлене автомобила водителa.

Шупенко Анатолий Владимировича — «Грознефть» производственни объединене технологически транспорта Октябрьски управлене автомобила водителa.

Якубов Умар Богаевича — «Грознефть» производственни объединене технологически транспорта малгобекски управлене автомобила водителa.

«ЗА ТРУДОВОЕ ОТЛИЧИЕ» ЯХА МЕДАЛЬ

Атаев Махьмада — «Грознефть» производственни объединене геолого-поискови контора бурувдеттачоа.

Байлук Лидия Харитоновнана — «Грознефть» производственни объединене ха деча вIашагIтехача отряда стрелока.

Бондарев Иван Васильевича — «Сунжанефть» мехкдаьттен гази йоаккхача управлене мехкдаьттен гази яккхара оператора.

Горчханов Абукара Аламбека — «Грознефть» производственни объединене производственно - технически гIулакх дареи оборудованена комплектации яреи Карабулакски база грузчика.

Екимова Раиса Александровнана — «Грознефть» производственни объединене оборудованена ремонт еча база строгальщицана.

Дудрашов Николай Михайловича — «Грознефтегаз» яхача мехкдаьттагаза управлене слесара.

Кузьмина Любовь Леонтьевнана — «Грознефть» производственни объединене жилищно-коммунальни контора штукатура-маляра.

Леснов Александр Николаевича — «Грознефть» производственни объединене тампонажни контора цементировочни агрегата моториста.

Лобода Геннадий Яковлевича — Грозненски газ чакхйоахача завода холодильни установка воккхагIволча машиниста.

Мороз Николай Ивановича — «Югнефтеавтоматика» треста Грозненски монтажно-наладочни управлене контрольно-измерительни приборийн автоматизаци слесара-наладчика.

Панченко Владимир Ивановича — Грозненски ремонтно-механически завода газоэлектросварщика.

Петунин Александр Владимировича — «Грознефть» производственни объединене гIишлон-монтажни управлене трубоукладчика машиниста.

Хасбулатов Султан Саидовича — «СевкавНИПИнефть» института экспериментальни группа хьалча смесашта волча вальцовщика.

1977 шера 12 маерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа 1976 шера плани тIанйца социалистически декхараши кхоачашдеча толамаш дахарах СССР гIишлон-материалий промышленноста Министерства объединеней, предприятей, организацей болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха йоккхача группана СССР орденаши медалаши еннай, цу даькъе Нохч-ГIалгIай АССР гIолла:

КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН

Катаев Бадрудин Катаевича — «Чеченоингушстройматериалы» яхача производственни объединене Грозненски № 2 йолча гIишлон-материалий комбината кирпишк арайоахачоа.

Павлинская Людмила Михайловнана — «Союзавтоматстром» яхача Ерригсоюзни Iилма-производственни объединене Грозненски опытно - экспериментальни завода монтажницана.

«ЗНАК ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН

Байраков Хоза Халимовича — Нохч-ГIалгIай карьероуправлене дробилка машиниста.

Голованова Анна Степановнана — «Чеченоингушстройматериалы» яхача производственни объединене Грозненски № 1 йолча гIишлон-материалий комбината кирпишк чуувттаечоа.

Ильясов Паша Бегиевича — «Чеченоингушстройматериалы» яхача производственни объединене Гудермесски кирпишкаш еча завода слесарий бригадира.

КЪАХЬЕГАМА СИЙЛЕН III СТЕПЕНА ОРДЕН

Бакаева Залпа Зубайровнана — «Союзавтоматстром» яхача Ерригсоюзни Iилма-производственни объединене Грозненски опытно - экспериментальни завода монтажницана.

Никишин Николай Ивановича — «Чеченоингушстройматериалы» яхача производственни объединене Грозненски автобоахама слесара.

Халидова Залпа Умаровнана — «Чеченоингушстройматериалы» яхача производственни объединене Старопромысловски кирпишкаш еча завода кирпишк чуувттаечоа.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ

Джабраилова Асет Абуязитовнана — «Чеченоингушстройматериалы» яхача производственни объединене малгобекски кирпишкаш еча завода кирпишк арайоахачоа.

Щекин Иван Федоровича — Нохч-ГIалгIай карьероуправлене бульдозера машиниста.

«ЗА ТРУДОВОЕ ОТЛИЧИЕ» ЯХА МЕДАЛЬ

Башкова Зинаида Федоровнана — «Чеченоингушстройматериалы» яхача производственни объединене Грозненски № 2 йолча гIишлон-материалий комбината инженера-технолога.

Межидов Салав Саид-Алиевича — «Росстромремонт» яхача треста Грозненски ремонтно-механически предприяте слесара.

Секретарюк Михаил Степановича — «Союзавтоматстром» яхача Ерригсоюзни Iилма-производственни объединене Грозненски опытно - экспериментальни завода токара.

1977 шера 12 маерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа 1976 шера план, мехкдаьттан газеи промышленноста объекташ ханал хьалха хьалъяь яхаран гIишлон балхий технико-экономически хьокхамаш тоадаран тIанйца социалистически декхараш кхоачашдеча толамаш дахарах СССР мехкдаьттан газаи промышленноста гIишлошъяра Министерства объединеней, предприятей, организацей болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха йоккхача группана СССР орденаши медалаши еннай, цу даькъе Нохч-ГIалгIай АССР гIолла:

КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН

Эльмурзаев Нанош Махмудовича — «Севкавнефтегазстрой» яхача производственни объединене № 10 йолча гIишлон-монтажни, управлене воккхагIа волча балхий производителa.

«ЗНАК ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН

Дениев Иса Яхьяевича — «Севкавнефтегазстрой» яхача производственни объединене № 1 йолча автобаза автомобила водителa.

Жильчик Владимир Николаевича — «Севканефтегазстрой» яхача производственни объединене № 12 йолча специализированни управлене тракториста.

Исаев Висхан Ахметхановича — «Севкавнефтегазстрой» яхача производственни объединене механизаце управлене автокрана машиниста.

Хрюкин Владимир Ивановича — «Севкавнефтегазстрой» яхача производственни объединене № 10 йолча гIишлон-монтажни управлене начальника.

КЪАХЬЕГАМА СИЙЛЕН III СТЕПЕНА ОРДЕН

Бороденко Иван Леонтьевича — «Севкавнефтегазстрой» яхача производственни объединене механизаце управлене экскаватора машиниста.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ

Абуханов Эдуард Ширвановича — «Союзмонтажгаз» яхача треста № 8 йолча специализированни монтажни управлене автокрана машиниста.

Баташева Медна Эдильхановнана — «Севкавнефтегазстрой» яхача производственни объединене № 7 йолча гIишлон управлене штукатура-маляра.

Кирпиченко Иван Ивановича — «Севкавнефтегазстрой» яхача производственни объединене № 1 йолча автобаза автомобила водителa.

Котова Раиса Васильевнана — «Севкавнефтегазстрой» яхача производственни объединене № 10 йолча гIишлон-монтажни управлене штукатура-маляра.

«ЗА ТРУДОВОЕ ОТЛИЧИЕ» ЯХА МЕДАЛЬ

Тарасов Николай Васильевича — «Севкавнефтегазстрой» яхача производственни объединене № 12 йолча специализированни управлене слесара-трубоукладчика.

Харчиков Юрий Кирилловича — «Союзмонтажгаз» яхача треста № 8 йолча специализированни монтажни управлене электросварщика.

Чавдаров Александр Дмитриевича — «Севкавнефтегазстрой» яхача производственни объединене механизаце управлене крана машиниста.

1977 шера 13 маерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа 1976 шера планови заданеши тIанйца социалистически декхараши кхоачашдеча толамаш дахарах автомобильни наькъаш дехкачеи царна эксплуатаци ечеи предприятей, организацей болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха йоккхача группана СССР орденаши медалаши еннай, цу даькъе Нохч-ГIалгIай АССР гIолла:

КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН

Ичалов Саид-Амин Хизировича — № 1 йолча наькъаш дехкача управлене автомобила водителa, гор. Грозный.

«ЗНАК ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН

Ужахов Магомед-Гирей Марзабековича — Орджоникидзевски наькъаш тоадечеи дехкачеи управлене болхлочоа.

КЪАХЬЕГАМА СИЙЛЕН III СТЕПЕНА ОРДЕН

Галдаев Анатолий Ивановича — механизированни карьерни боахама экскаватора машиниста, Грозненски район.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ

Ганст Давыд Богдановича — Грозненски наькъаш тоадечеи дехкачеи управлене токара.

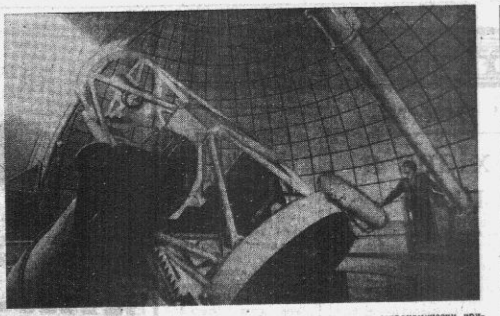
Джадаев Ваха Мамадовича — Червленски наькъаш тоадечеи дехкачеи управлене автомобила водителa.

Лемтогов Анатолий Степановича — Ишерски наькъаш тоадечеи дехкачеи управлене автомобила водителa.

1977 шера 12 маерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа 1976 шера плани тIанйца социалистически декхараши кхоачашдеча СССР геологе Министерства объединеней предприятей, организацей болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха йоккхача группана СССР орденаши медалаши еннай, цу даькъе Нохч-ГIалгIай АССР гIолла:

«ЗА ТРУДОВОЕ ОТЛИЧИЕ» ЯХА МЕДАЛЬ

Ташуев Махьмада — Нохч-ГIалгIай геолого-разведочни парте бурувдеттачоа.

Армянски ССР. Бюраканск астрофизически Обсерваторе керттерча астрономически прибор — цаI — кизга диаметр 2,6 метр йола телескоп (ЗТА-2,6).

О. ИВАНОВЕИ М. ШАХБАДЯНЕИ сурт. ТАСС фотохроника.

РОСТОВЧАНИЙ БОЛАМАГIА

«Грознефтеоргсинтез» яхача объединене предприятешта юкъе Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна яьржача яхье шоллагIа моттиг лелаю Новогрозненски Анисимова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективо. Лоадам боацаш долча хIаманна мара цул хьалха баьннабац СССР 50 шу дизара цIерагIча химзавода химикаш.

Мехкдаьтта чакхдоахарий къахьегамa хьинар къаьстта айдённад укх шера. Биъ бетта балха итогех республика Сийлен доска тIа язъяьй завода коллектив. ХIаьта 5 бетта даьчун итог йича гучадаьлар товарни продукци арахецара план заводо 27 мае кхоачашъяь хилар.

МалагIа ба завода болхлой толамга кхувла никъ? Цун яр санна йола оборудовани а, болхлой кадраш а, производственни база а я цуьна юхе ухкача Шерипова цIерагIчеи Ленина цIерагIчеи заводашка. Цхьабакъда гIулакхаш бе-бе лел. Анисимова цIерагIча заводa кулгалхошеи партийни организацеи кхетамца пайда эц кулгалдара хьалха латтача методех.

«Уллув цхьаккха тIехьавусар воацаш къахьега» аьнна ростовчанаша яь почин заводе духхьашха хеза кIама дац. Цу девизагIа укхаза болх бу итт шу гаргга ха я. ДIадахача шера денз «ХIара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагIа болх беш хьайоагIа коллектив. ХIаьта а ростовчанаша дIадоладаьр дика гIулакх а лаьрхIа цар балха кердадар дикагIа Iомаде а из балха юкъедахьа а лаьрхIар завода администраце а партийни профсоюзни организацеша а. Бокъонца техкачул тIехьагIа хIара цехе гучахьара партийни собранеш яьй ростовчаний почин ден повесткана керте а лаьца. Кастта из дош ерригача завода гучахьарча партийни собране дувца кийчлуш я партком.

Цхьабакъда цIаькха а кердадаккха деза «Уллув цхьаккха а тIехьавусар воацаш къахьега» яха девиз заводе лела дукха ха я аьнна. Вахаро хьалхашка теттар мехкдаьтта чакхдоахарашта из девиз. ДIауйлаел оашош. Мехкдаьтта установка тIа дени буси болх беш йиъ бригада я. Царех цаI гIалатъяьлча ерригача установка гIулакхаш талх, хIаьта цхьа установка тIехьайнсача е брак йолаш продукци арахийцача (из хила тарлу технологически режим телхайнча), цун бедалца болх беш йолча кхыча установка гIулакхаш а талх. Цудухьа предприяте балха звенош шоайла айхха ювзаенна а шоаех тийша а я.

Из бахьан предприяте администраце, партийни организаце, ерригa уйла тIаерзаю тIехьаюсаш цхьаккха балха участок ца хилийтара. Царна из мишта карагIдоал ховргда завода дикагIа йолча № 1 йолча цеха начальника Колесников Анатолий Николаевичеи цехови партийни организаце секретара Драчев Иван Трофимовичеи балха опытага хьежача.

Бригада смена дIаенна яьлча воккхагIа волча оператора цун балха итог ю, хIаьта установкас баьча балха хIара Iуйрийна итог ю цун начальника. Бутт чаккхбаьлча установкашта юкъе яхье котваьннар белгалваккхара хIара бетта ю итог. Цул совгIа, установкаша, бригадаша, цехо баьча балха пхе баллах бу мах. Нагахь санна установка бригадашта юкъе цхьан бригадо е цхьан саго гIалат далийта моттиг нийсъелча премех йоал ерригa коллектив. Цунах кхетаде йиш я балха тIехьависар е ледарло лелаяр санна дола хIама цеха коллективо лоэрг ца хилар. Из яхилга дац коллективо, къаьнарча болхлоша нахаца кхетама болх бац. Ма-дарра аьлча, кхетама болх ба керттерча дакъе производство хьалхашка теттар. Цхьабакъда кхыча тайпара а нийслу.

— Соахка Митрофанов Валерий яхаш цхьа саг хьожавир тха цехе, — дувц цеха начальника А. А. Колесникова. — Дукха воккха а, вацар из, цхьабакъда Советски Союза географи йизза тIайолаш къоарздаьдар цун Къахьегама книжка. ХIаьта а болхлой ца тоъаш хиларах, кхетавергва оаха, цаI мара мичав ер аьнна хьанйцар оаха из тхоай коллективе. Болх бе волавенна дукха ха ялале прогулаш е, установка технологически режим телхас волавелар Митрофанов. ХьалхагIа бригадо, тIаккха установка цеха беррига болхлой собране вийцар оаха из, дIахо йодача хана уж гIулакхаш ловргдацилга цуна дIа а хойташ. Юххера а кхы дIахо оаха дIа ма-дехха болх бе ца а мега ше заявлени а енна балхара расчет йийцар Митрофанова.

Цехе а заводе а дикагIа йола установка я каталитически крекинг ю № 43/2 яха установка. Цунна керте латт предприяте къаьнагIа вола болхло, коммунист Николай Алексеевич Пашков. Цу установка механик ва цеха партийни организаце секретарь, Пашковца цхьана дуккхача шерашка денз къахьегаш вола Драчев Иван Трофимович а. Укх шера хьалхарча квартала итогагIа вIаши тара йолча предприятей установкашта юкъе яьржача Ерригсоюзни яхье шоллагIа моттиг яьккхар цар установкас.

Цеха коллектива доккхал да къаьнагIа бола болхлой, кагирхой хьехамчаш йоккхагIа йола оператор Петрухина Валентина Матвеевна, Къахьегама Щеча Байракха орден лелаер; Комаров Михаил Федорович, № 43/3 йолча установка оператор; Киселев Петр Тимофеевич, № 43/2 йолча установка воккхагIа вола оператор; Даьхен доккха совгIат денна слесарий бригада бригадир Цветков Александр Павлович; дукха ха йоащаш балха ена Бияковская Елена Iомаеш йола хьехамча, Къахьегама Щеча Байракха орден лелаю Дегтева Валентина Васильевна, дукха кхыбараш.

Цеха болх вIаштIехьбоаккхача наьха санна дакъа юкъекхухь 30 сагах йолча цеха партийни организацеи 40 комсомольцах латтача комсомольски организацеи. Коллектива къахьегама а общественни а вахара лостам телараш, нахаца кхетама болх лелабераш уж я. Завода цехови организацешта юкъе денал долашагIа а низ болашагIа а я цеха партийни комсомольски организацеш. Цар хIара дийнахьа тIахьожам лоаттабу цеха гIулакхашта, балха Iаткъаш хIама гучадаьлча, кIезига мара из дене я, оарцагIбовл коммунисташ. ХIаьта комсомольцаш каст-каста рейдаш е арабовл цехе кхерамзлен техника мишта кхоачашъю экономе режим мишта лел. санитарни хьалаша дIа ма-дехха цIена йий балха моттигаш, иштта кхыдола дешаш тахка.

Цеха коллектива дог да йоккхагIа йола оператор Петрухина Валентина Матвеевна. Завод йиллача денз болх беш хьайоагIа из. Хьинар долча, безамеча цу кхалсаго дукха болхлой кийчбаьб.

Валентина Матвеевнай бригада № 43/2 йолча установке меттел заводе а дикагIъяр я. Цун бригаде къахьегараш цо ше Iомабаь операторашз Рожкова Любовь Николаевна, Звягина Надежда Александровна, комсомолкаш Карачинцева Александра, Горбачева Анна.

Цеха планаш кхоачашъечеи продукце дикал лакхъечеи иштта лоархIаме дакъа юкъекхухь цеха инженерно-технически болхлоша. Дукха ха я цехо щекиний методагIа болх бу. Установкашта ханнахьа ремонт ярах, цар оборудованена лерттIа доал дарах, кIара шера из эргаьккха тоаеш балхаш чакхдахарах торо лу цеха балха овсарле лакхъе, авареш йоацаш болх бе, оборудованех дикагIа пайда эца. Дукха ха йоащаш йоккхагIа йолча инженера Александра Николаевнаси цеха начальника Колесников Анатолий Алексеевичеи керда предложени елар — каталитически крекинга установкаш тIа технологически режим I-ча лагIа тIа яккха. Цар предложене балха овсарле лакхъяьй, хIаьта продукци хьалхачул дукха толашагIа я. Пхе бетта балха овсарле лакхъяра план 110 процент кхоачашъяьй цехо, хIаьта товарни продукци арахецара план 107 процент.

— Тха цеха болхлой къахьегама хьинар кхы а айдаьд, — дувц Анатолий Алексеевича, — укх деношка араяьннача вай кердача Конституце проекто. Тха болхлоша чIоагIа къоабалъю из, хIана аьлча цар хьашташа дIа ма-дехха йоландаь. Кердача Конституце проекта положенеш болхлоша ювцаш, из къоабалъеш дукха къамаьлаш хул делкъийга хIама даа уж гулбелча. Цун сийна лакхара социалистически декхараш тIанйцад цар.

С. ШАДИЕВ.

РАПОРТ ДАЛА БОКЪО ЯККХАРА

Кагирхой революционни, тIема, къахьегама дика гIулакхаш доахкаш хургболаш хьалхехьбара хоадам болла балхаш даьд Шалински «Сельхозтехника» МРО ВЛКСМ комитето. Кхетама балха боккхача лоархIаме хилар комсомольски документаш хувцилга чакхдалар. Уж хийца далара итогех дола дош дувцаш комсомольски собрани хилар. Укхаза цу гIулакхах комсомольски организацеи хIара ВЛКСМ членан хинна дика дараш дийцар комсомольцаша.

107 саг латт МРО комсомольски организаце учете. Цул совгIа дукха кагирхой а ба цу предприяте болх беш.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна 1977 шера дола социалистически декхараш тIанйцад, цу дезача цIейна къахьегама толамашца накъабахара йола мероприятеш оттаяьй комсомольски организаце. Цун чудоагIа кагирхой советски халкъа революционни, тIема, къахьегама сийлен гIулакхашца хьалкхебара дешаш.

Каст-каста тIема, къахьегама ветеранашца кагирхой вIашагIкхетилга чакхдоакх ВЛКСМ комитето. Масала, укх шера февраль бетта тIемеи къахьегамеи ветеранашца, коммунистаца С.-А. Дакаевца цу тайпара вIашагIкхетар хилар цар.

Дика болх беш я МРО Ш. Салах кулгалдеш йола комсомольско-кагирхой группа. МРО массайолча участкашка вIашагIъехка болх беш я 6 комсомольско-кагирхой коллектив. ХIаьта хIара цехе, участке болх беш ба агитатораш, политинформатораш. Царна юкъе ба Баталов Iийса, Абдусаламов Хьасан, кхыбола комсомольцаши кагирхойи.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизарга Ленински комсомола Центральни Комитетага луча Рапорта тIа кулг яздара бокъо яккхара тIехьа йоаржаяьча социалистически яхье дакъа лоацаш ба МРО беррига комсомольцаш.

Цу предприяте дика дегIадоагIаш да коммунисташеи дукха хана денз болх беш йоккха опыт йолча болхлошеи кагирхошта хьехамчал дара гIулакх. С.-А. Дакаев, С.-Х. Арсанов, Бишиев Заур, кхыбараш, веррига а 15 хьехамча ва укхаза.

З. ХИЗРИЕВ,
тха штате воаца корреспондент.

ДИКА ДIАДОЛАДАЬД

Укх юбилейни шера дика къахьегаш хьабоагIа тха хьайбаш леладераш. Иштта, шура ялх бетта планагIа 70 тонн йоахка езаш хиннача хIанзле 72 тонн ехкай, хIаьта дулх план 360 йолаш — 368 тонн. Цул совгIа 1-ча июль тIаккхачалехьа паччахьалкхенга планал совгIа кхы а 30 тонн шура дIаяла карагIдаргда.

Уж толамаш доахача хьинаре дакъа лаьцар доярхаша У. Мажидовас, Х. Аглярхановас, бежа Iуно М. Махтихановa.

Шерра даьржад совхозе доакъар Iалашдара балхаш а. ХIаьта укх юбилейни шера 700 гектара тIара люцерна, 300 гектара тIара суданка, 500 гектара тIара силоса лаьрхIа хьажкIаш чуэца езаш ба уж. ХIанзле а цхьацца толамаш даха карагIдаьннад царна. Планал совгIа 10 тонн йолаш 1160 тонн сенаж кийчъяьй. ТIаккха Iаьла лаьрхIа 400 тонн гаргга люцерна а хьекха хIанз цунах аргIаш деш ба.

Довкъараш Iалашдеча сменни норма 140 — 160 процент кхоачашъеш къахьег трактористаша Даурбеков ИбрахIима, Хизриев Лом-Iаьлас, Ахмадов Мустар-Пашас, кхычар.

Баьций витаминни хьоар доаккхаш толаме болх бу Сайханов Султана кулгаллеча смено. Цар 120 тонн хьоар даькхад хIанзле. ХIаьта план кхоачашъяра кхы а 380 тонн кийчде дезаш да из доакъар укх шера.

У. ОСМАЕВ,
Гудермесски района «Терек» совхоза директор.

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

ФУ ХА ДЕЗА ВОЛЬФАРТИОЗ ЯХАЧА ЛАЗАРАХ

Вольфартиоз (хиннача човна нIаний дар) дукхагIча даькъе хулаш да вай республикерча жа леладеча фермашкарча хьайбашта. Жерчий кхакха тIа а тха тIадоацача моттигаш тIа а (бIарга гонахьа, бордаш тIа, цIога кIала) моллагIа чов хила тарлу. Цу човнаш тIа шоай тIинтI тоссе са доахкача хIамаша. Цу тIинтIах оал «вольфартиоз».

Ше мел бах цхьан вольфартови нIана мозо хьайбашта хиннача човнаш тIа 120—200 фуъ дулл. Царех хьахиннача зIамигача мозий кхача ба цIий, човнах йоала сел, Iайна дулх. Цкъаза из чов тIехка тIа кхаччалца даьръю цар. Уж мозий гIетте лел май беттагара сентябре кхаччалца дийнахьа сийрда йолча хана, хIаьта йоачан йолча хана уж гIеттац.

ХIанз чIоагIа бехктокхамека я республикерча жа леладерашта. Цхьадолча боахамашка ларга доладаьд цIентой. Жа лоргача хана цхьаццанахьа чов хила тарлу. Соахка лергача женга хьежача гучадаьлар Наурски районеи Шелковской районеи боахамашка уж лоргаш човнаш хилар совдаьннилга. Масала, Наурски района «Россия» колхозеи «Терский» совхозеи, Шелковски района Ленина цIерагIчеи «Червленни» яхача колхозеи лергача жех 5,5 процентагара 40 процентага кхаччалца дараш човнаш тIайолаш хилар. Цудухьа цига сихагIа дIа-юха даьржар вольфартиоз яха лазар. Цу боахамий ветеринарни лораш, жа Iуй йоакхо е декхарийла ба жа лоргача хана царна човнаш ца яйтара.

ДукхагIа из лазар хул жерчашта йIайха ха эттача, ларгале хьалха тха дегIадеча. Диц де йиш яц йIайхача, тха геттара сиха тIадовлача хана дацаустагIа вольфартиоз яха лазар аттагIа хулилга.

Вольфартиоз яха лазар хул устагIа тхир долча е догIа доагIача хана бажа бигача.

Цу тайпара лазар хинна устагIа во баж, чов йола моттиг кIомлу, Iулах къаст е цун тIехьабус. Из лазар хинна хьайба сиха гIеллу, из бала а тарлу. УстагIа вольфартиоз хиннадий ха йиш я чов йолча метте из мотт хьекха баьлча, гIелбелча, кIаьалуш хилча. Къаьстта кхераме-да жа лоргача хана устагIа кертагIа, чоажешта кIала, фоартагIа чов хилар.

Цамогаш хиннача устагIашта дарба деш чов хинна моттигаш цIенъе еза, цхьайолча хана операци еча хьисапе тIера цхьа дулха тIоа дIа а боаккхаш. ХIанз практика юкъе йоалаяь я дукха тайп-тайпара молхаш. Царех эггара дикагIа лоархI 3 процент наций-молхаши йиъ процент хлористи углероди техача хица чов йилар. Иштта могаду 5 процент йола борни кислота, 2 процент йола карболови кислота. 5 процент йола скипидар, цIена туха кислота е кIувна эфир човна хьакхар. Лазар дIа-юха дувлийта мозий а цар тесса фу а дика доаду 5—7 процент йолча дусто, 3—5 процент хлорофос техача хиво, 10—15 процент йолча креолина эмульсе, иодоформо, камфоро, ксероформни мазо. Пайда эца мегаргда сапа спиртах, кальцинированни содах, йода настойках. Жа лазарах кIалхардахара геттара дика да лергачул тIехьагIа креолини хлорофоси техача хи чу уж лувчадар.

Бакъда, сайна хала а хеташ ях аз, лакхе мел йийцача молхех креолин мара пайда эцаш яц вай республике. Жа лоргача хана цу метте хилац ветеринарни лораш. Нагахь цига хилча а цар хIама дац чов хиннача устагIа дарба дара. Тамаш йолаш да цхьаькха а. Цхьаболча ветеринарни лорашта хац из лазар мишта хул, жа Iуша дарба деча хана де хьехар хилац цар.

Жа леладеча боахамий кулгалхой, юртбоахама специалисташ, беррига болхлой ха декхарийла ба вольфартиоз доккха зе деш дола лазар хилари, цунца къовсам мишта лоаттабе безеи.

Б. ДИКАЕВ,
ветеринарни Iилмай кандидат.

Доазол дехьара

БОКЪО ЙОАЦАЧА ДУНЕН ТIА

Геноцид хIанз а йолаш я

«Хьалхарча ханашка, колонисташа Америка караерзаеча хана, цкъа йоала топ еттаьш боабаьб индейцаш». Из геноцид — кхыча кепара а яьккха — хIанз а йолаш я». Иштта лоацен нийсев хьахьеккхад Феликс Спенцера — Окленде-рча «Племенашта юкъерча доттагIала цIен» исполнительни директора — ВIашагIкхийттача Штаташка массаза а баьхача нахагара хьал.

Индейцашка болча бахача наьха проблемашка хьожаш йолча цу организаце ТАСС корреспондента дийцад. Индейций хьал Калифорне къаьсгта хала хилар. Цар кхел-къел, дискриминаци, политически гражданскии бокъонаш ца хилар. Сан-Франциско залива бердашта йисте гIолла ядача городашка индейцашта юкъе хьабе болх боацараш 78 процентага дIакхоачаш ба. Калифорне индейцаш баха моттигаш исторически ца хинна хиларах цар «колони» мехка кхыча районашкара ваьннача 40 эзар гарггача сагах латт. Цудухьа царга кхачац кхыметтел индейски кхыча племенашта пачахьалкхено царца даьча «машара договорашка» хьежжа, жIалена тIехк кхоссаш санна, телача лоадам боацача хIамилгах дакъа а.

Вешта цхьа миллион совгIа болча кхыча штаташкарча индейций хьал а кхы дикагIа дац. Американски Iаьдалий политика, 300 шу хьалхагIа я санна, индейцашха болча наьха фу хоададара тIаерзаяь я, аьнна хьакхайкадаьд «Американски индейций болама» къаман директора Вернон Белликурта. Юстарча моттигашка бахача нахах хьабе болх боацараш бIаьччача къаман юкъерчарца нийсбича 9-зза дукхагIа. къахьегалургдолча нахах 60 процент совгIа ба. Индейски дезала хьатIайоагIа юкъера доход юкъера а лаьрхIа бIаьччача къам хьанйцача йоагIачул дизза кIезигагIа а официально «къе лоархIача дезалачул» дукха лохагIа а я. Шаккха а кер биззал хIама юаш ца хиларо нах тиш бу. Къаьстта халача хьал тIа да бераши кхувш боагIараши.

Юстарча моттигашкарча дерригача цIеноех 90 процент дараш, кхыметтел официальни даннешка диллача а, «мегарг-йолча чуIеча моттига стандарташка хьежжа» дац. Итташ эзараш индейцаш барака шка, горнигашка, дIаккхийсе ядача тишача автомобилашка бах. Цхьайолча юстарча моттигашка электричество, водопровод, пишкаш, канализаце система яц. Мехка тайп-тайпарча районий юстарча 22 моттиге дукха ха йоаццаш баьча тохкамо хьахьеккхар, цу ерригача моттигашкарча гIувнашкара хий кхераме лазараш хьедеш йола бактереш йоахкаш хилар.

Доктора Рабус, массаза а бахача наьха упахцIено лораяра службана корте лаьттачо, йоахар, таханарча индейца унахцIено юкъерча американца унахцIенол иттазза вогIа я. Алхха массехк факт ераш я: ченга хулаш дола дIа-юха дувла лазараш юстарча моттигашка бархIазза дукхагIа хул мохк бIаьччача хьанйцача хулачул, кхайкор пхезза дукхагIа хул индейцашта, гриппи пехкашкара лазараши — кхозза дукхагIа.

Ховш ма-дарра, пенсе тIа болха ха США — маIача наха 65 шуи кхалнаха 62 шуи я. Цхьабакъда индейцаш цIаккха а бахац пенсе тIа баха ха хиллалца, хIана аьлча цар бахаш йоаккха ха юкъера лаьрхIача 40 шерал тIех яц, вешта аьлча мехка бахача вокх категореех болча наьхачул дуккха лоацагIа я из.

Вахара хьалча социально-экономически хьалаша Америке юкхьанца дене баха нах фу хадарга кхоачабу. Цу гIулакха лаьрхIа я Iаьдалий официальни политика а. Сенатора Д. Абурезка дехар дарах дукха ха йоаццаш конгрессо баьча тохкамо хьагучаяьхар бохаме факташ: укх тIеххьарча кхаь шерэ индейций унахцIено лораяра дешашта йолча службо 3400 гаргга индианка еIай, цу тIа а дукхагIча хана царна ца ховши уж раьза боацаши яьй уж олераце. ХIаьта индейски кхалнаха лора новкъостал доацаши антисанитарни хьалашкеи цIагIа ду бераш. Из бахьан долаш юстарча моттигашка керда Iодаь бераш кхоазза дукхагIа дов мохк бIаьччача хьанйцача довчул.

Са бага доаладаь бола индейцаш «Геллери» яхача журнало яздечох. «Iаьдалашка машара турбилг» кховдае дага вIалла а бац, тIа-тIа хьинарегIа къовсам лоаттабу цар шоай бокъонаш лораеш. Индейций эгтара чIоагIагIа долча къовсамех цаI а хинна дIаэттар 1973 шера Вундед-Нии (Къулбехьара Дакота) яхача поселке цар болабаьр. Шоай къеча хьала теркам тIаодар духьа сиу фух болча индейцаша поселок «дIалаьцай». 71 ди а доаккхаш лаьтта полицеи ФТР-еи герзашцарча низаша гобар бахьан долаш дукха нах бар боабаьи човнаш яьи. Официальни даннесгIа, 500 эзар пхо чутехаб поселкана. Дийна бисараш, «Племенашта юкъерча доттагIала цIагIа» ТАСС корреспондентага баьча хоамагIа, хIанз набахта боахк е байдда лелаш ба. Берригац а лаьрхIача Вундед-Нии го баь йолча хана лаьцари суде веннари 428 саг ва. Царна юкъе — индейций духовни кулгалхо Леонард Кроудог. Гучадаьначох, Кроудог лаьцачул тIехьагIа цун ца цIа техе доагадаьд. 1973 шера дене 14 набахте хиннав Кроудог. Ший гаргарча нахага яздаьд цо, набахтеи дай чIоаггIа Iаткъаш йола наркотикаш маха тохарца шийна чуйоттеи сага психика хувцаш йола операци хьаьна еи гIийртаб яхаш.

Юкхьанца дене бахаш хьабоагIача наьха бокъонашта тIехьара къовсамхой боабара мехка ультраааьттехьарча организацешца вIашагIъеттаьш йолча ВIашагIкхийттача Штатий карательни отрядашта цхьаккха хIама дегаза хетац «Американски индейций болама» лидераш кхерабарах сий доацача бахаран. Снайпераша топаш етт царна, цхьаккха бахьан а доацаш лувцаш чубекх уж, хьахец. тIаккха массехк ди даьннача гIолла шоашкара хьадага а лаьца тIабенача бехкагIа е, масала, улицагIа лелара бокъонаш толхаяьй аьле юха а чубохк. ХIанз американски набахтенашка лийца боахкача индейцех дукхагIа бараш полице хьавIашагIбеллача боацача бехках судамаш яь чубоахка политически гIулакхашта лийца нах ба.

Индейцаш готбаь хьувзабеш йола кампани низа кхы эша ца лувш хIанз а йолаш я. Окленде-рча центре Iалаьмате дукха письмош ух лийца боаккача индейцашкара. Кхувш боагIараш шоашца кIезига боацаш болча письмой автораша хоам бу набахтенашкара Iаьдалаш шоашца къиза хиларах. Уж документаш — ший «демократи» хестаеш йолча обществе граждански бокъонаш гIожагIча тайпара Iохьекхаеш хилара бокъонца тешал деш дола цхьаькха масал.

В. ЧУКСЕЕВ,
А. МОРОЗОВ,
ТАСС корреспонденташ.
Сан-Франциско.

БархIлагIа шу да Къилбаседерча Ирланде бомбаш лелха, машаре баха нах боабу. Английски правительствос хIама де тигац цига гIулакхаш вIашшIехьдахара, хьалха санна низаш ду. ХIанз, кепайоазоно беча хоамах, цига вIашагIтеха ба 15 эзар совгIа тIемахой, тIеххьарча кхаь шера гулбаь мел хиннарел дукхагIа.

СУРТА ТIА: Лондондерре улицашка каст - каста хулаш дола сурт.

АПН—ТАСС—ТЕЛЕСУРТ.

Калейдоскоп

ЕТТА БОКЪО ЛУ ЗАКОНАША

Апрель бетта цхьан дийнахьа арадаьнна «Ньюс оф уорлд» яхача газета хьалхара оагIува чаккхъяллалца доккхача элапашца керте яздаьдар: «Хьехархошта «могаду берашта еттилга» Иштта «Нью-Йорк таймс» яхача газето а кепатехар цу кердача гIулакхах лаьца. США Лакхехьарча судо чIоагIдир американски школаш-дешархошта етта йиш хиларах дола конституцеэни закон.

Цхьан инстанцера кхычунга а доалаш, мехка лакхерча судага кхаьчар «ше аьнпар кхоачашдара мело яьча» дийтта-дийтт шу долча шин кIаьнка хьехархочо еттарах дола 75 — 6527 номер йола дош. Ткъозза гIаж теха Инграхем Джеймс цхьайтта дийнахьа могаш воцаш лийлар Эндрюс Рузвельта кулг лозадаьдар. Из гIулакхдаьр бехктоккхаме ца оза сопамбир судо.

Прецедента хьисапе законий свода юкъе йоалаергйолча постановлени тIа белгалдаьккха да бехке волчоа еттилга «мехка дукхагIа» йолча школашка дешийтара боккхача лоархIаме долаш дIахо додилга... Из гIулакх дIадаккхара цхьаккхе а бахьан корадаьзар тхона».

Ше баьча, нийса боацача соцам тIа оттадир лозаваь дешархо конституце бархIлагIча хувцамга хьажа ца везилга. Цу тIа йоах вIалла йиш яц «къизеи шуй тайппарен таIазар дар».-Судо лаьрхIар из хувцам судъяраша боагIилга. ТIаккха школа набахте мичий.

Г. ГЕРАСИМОВ.
АПН соб. корр.

ВОРДАЦА ЛОНДОНЕ ГIОЛЛА

Лондона улицашка гIолла мелвашха йодар ший тайпара процесси. Цунна хьалха йоагIар кIай тIаламаш тIалатта, цхьа ший тайпарча вордах ежа, хоза сира алча. Из йоаллар кхо метр лакха, йизза маькхаш чуйола карзйна тIалаттача вордах. Цу тIа даьча йоазонаша хьахайтар цхьан хана булкаш кхихьа ворда иштта хилар. Цунна тIехь йоагIар дулхах етта тамашийна форма йола ворда, дIахо мороженщикаьр и кх. дI. Массане а бIарг тIаотташ яр боккха низ бола говр йоалла тишача аьшках етта геттара йоккха ворда.

Лондона юкъе ах дийнахьа цIенача феца садаха йиш хилар-аьлар ЮПИ корреспондентаца къамаьлдеш из гIулакх вIашагIделларех цаI хиннача, отставке волча майора П. А. Райта. — Царех дукхагIа йола вордаш гуча еара къаьаиар хIамаш дукха евзаш, уж гулбеш болчар. Наха кхетаде деза бай дамах автомобилашна ца хилча а вохалургвоьлла.

Л. ЛЕДАКОВА.
(АПН).

Грозный. Шолжа йисте.

А. КЫЧИКОВА сурт.

ЭКСПЕРИМЕНТ ДIАЙОЛАЕННАЙ

Москве а Будапеште а кулгаш яздаьд СССР юрта боахама Министерстванеи ВНР юрта боахамеи кхачани Министерстванеи юкъера Iилма — технически гIуkхаш дIа-юха новкъостал а деш леладара йолча соглашенена. Шин мехка кхашка вIашагIъехкай экспериментально-производственни участкаш: Венгре советски технологех лелаергья шекара свеклаш, хIаьта вай мехка ВНР специалисташа — хьажкIаш. Из эксперимент кхоачашъяра дечун хьакъехьа дувц АПН корреспондента Стойлик Георге.

Бийса юкъе кхаьчача хана Шибалин Анатан керте латтача венгерски группацара специалисташ сомабаьхар доагIача догIо. Цун доккхача тIадамаша фата етташ санна корах таташ дора. Молдаве къулбехьен оагIорахьарча Буджакски аренашка «венгерски эксперимент» яра хьажкIашта хержача кхай тIарча лаьттана чIоагIа эшаш дар из догIа. Ший дай мехка, «Бай» яхача юртбоахама комбината плапатаце тIарэ деррига хьалаш дика довзаш вар из. Цига цунна ихадар дика хьувкъам бола шераш. дIадахар санна хала дале а хаоттам во бале а хIара гектара тIара 45 центнерал кIезигагIа йоацаш хьажкIаш чуэца торо хинна шераш а. Кердача моттиге, Молдаве а, деррига ший аргIагIа дIадахар ловра.

Бийсана дена догIа дукха хьедаланзар. Iуйрийна Шибалин Антали, цун доттагIий механикаши агрономи арен стане болхар геттара бекъача наькъа тIа гIолла. Михо сиха дIа-юха лаьхкар морхаш. Делкъа хана ера багIа механизатораш чу баха цIа а, мастерскеш а, мугIарагIа латта сеялкаш а маьлха зIанараша къегаеш яр.

Сихеи кадайи вола Холлоши Ласло шийтта мугIа чулоаца сеялка вIашагIйоллаш воаллар. Юххе цунна новкъостал деш воаллар Валя — Пержей молдавски метталара даьккхача «Хьачий атагIа» яхача юртарча а еррига республикерча а наха лоархIаш, цIи хеза вола механизированни отряда начальник Пармакли Савелий. Укх кхашка цо механизаторалла болх бу ткъаь пхиъ шу совгIа ха я. цунна еннай Социалистически Къахьегама Турпал яха цIи, хержав СССР Лакхехьарча Совета депутаталла. Безаме фусама да а башха дика-гIонча а ва из. Цудухьа цунах теш Ласло, цунца дагавувл. Уж бовзаш ба соахка октябрь бетта «Бай» юртбоахама комбината хьажкIаш кхеяра, балхага хьажа Пармакли Савелий Венгре хиннача хана дене.

Механикаш машинаш, тоаеш боахкача юкъа Коршош Йожефи Такач Ласлоа Молдаве ялата культурай колхозий Совета керттерча агрономаца Замулко Владимираца цхьана кхы цIаькхазза а лаьттанга хьожаш бар. Такач Лосло юха а сигала хьежаш. Каст - каста яхаш вар:

— ДогIа чIоагIа эш!

Керттерча агронома кхетаду цун дагардар, белаж тIа безаме кулг а детташ йоах цо:

— ХIама а дергдац, Ласло, деррига дика чакхдаргда. ХIанз цар декхар да эрсий а молдавски а метташ Iомадар— кхо шу даккха дезаш ма-бий уж укхаза.

— ХIа а, Iомабе а дIахьеха а, — йоах Ласлос.

— Баьча бартах венгерски специалисташа цу юкъа новкъостал дергда укх тIеххьарча пхе шера хи-шачунца нийсбича кхоалагIа дакъа хьажкIий хьувкъам алсамбаккха. Цул совгIа геттара кIезигдергда кулг — кара ду балхаш. Цар шоай опыт а технологи а хьаIомаергья молдавски механизатораштеи агрономаштеи, — йоах керттерча агронома. — Эксперимент дика чакхъяккхара мел эшар долаш да. Хьаеннай техника—СЭВ мехкашка Венгре, ГДР-е, Чехословаке, СССР-е хьаяь машинаш.

— Массехк дош ала деза дIадувча ялтий фух а, — тIатох Шибалин Антала. — Хьалхарча шера советски кхашка оаха тохкаргда венгерскии французскии гибридаш миштай, укх Iалама—климатически хьалашка, хьалхе а белгалдаьча итт сортех дола фу мишта тIаэц. Из фу укх участкаш тIа мишта хул хьажа тхоаш доагIаш денад оаха. Иштта кхы мел эшар а денад — комбайн, нух, гIадамаш оата машина...

Кхаь шера йола эксперимент я хьалхашка латтар. Цун доакъошхошца тхо къастача хана кхаш тIа морхаш гуллуш яр — догIа хила тарлуш. Оаха дIаккхайкадир Шибалин Антала, цун доттагIашка, Пармакли Савеле механизаторашка цар ираза догIа дар тхоашта а ловлга. Наха оалаш ма-хиллара, никъ дIаболалуш догIа дар — из иразе хургхилара тешам.

(АПН).

ЮХЕРА А ГАЬНАРА А КОСМОС

СССР летчик-космонавт Севастьянов Виталий шозза хиннав космосе: 1970 шера Николаев Андриянаца «Союз-9» борта тIа цо даькхад 18 дий — бийсеи, 1975 шера Климук Петраца «Союз-18» кемацеи «Салют-4» арбитальни станцеи из лийннав 63 дийнахьи буси.

Севастьянов Виталий Иванович — СССР журналистий Союза правлене член. Орбита тIа волча хана цо леладаь «Космически дневник» хIанз арахеца кийчдеча книжка лард хилар.

Лохе оаха кепатоха заметкаш хургдолча книжка цхьан керта лоацдаьча дакъа вариант я.

Каст-каста уйлашца юха а 1961 шера 12 апрелага кхоач со. Цу хана со вар хьалхарча космически полета Центре. Дика дагадоагIа сона старт хилале хьалхара сахьаташ, минуташ, мишта яр. Берригаш а дегаш айденна бар. Старт хилале массехк минута хьалха космически кемай Керттерча конструктора Королев Сергей Павловича связе гIолла Гагарин Юрега хаьттар: «Кедр! Миштад хьа хьал?». ХIаьта вокхо жоп делар: «Са хьал-м дика да. ТIаккха шун хьал миштад?». Цул тIехьагIа — цIи хеза гагарински «Поехали!». Ма кхыча тайпара а хьежар тхо цу хана гонахьарча дуненга!..

Са́а са дуккхача новкъостий а из ди геттара хьалха дIаладелар — тхо ма-дарий «Восток» яха космически кема хьадечеп из гIаттара кийчо ечеи дакъалоацаш. Из ди тIакхачале дикка хьалха байзар сона космонавташ а. Гагарин а юкъе волча космонавтий хьалхарча группана космически полета механиках лекцей курс ешаш вар со...

Кхетадорий оаха цу хана ший дегIадара дикала кердача этапа наIарга адамле латтилга? Бакъдар аьлча, дизза кхетадацар. Шаккха ца хиннача тайпара чоалхане технически декхараш кхоачашдеш хиларца, ха кIезига яр тхона. Цо тIехьашка йоахар перспектива кхетаяра уйлаш. Лаьттан тIарча кхыча наьха санна торо яцар тха гонахьа хулачун уйла тIаяхийта. Тхона цу дийнахьа хьалхарча аргIагIа дагадаьлар дар деррига дика чакхдаргдий-теш яхилга, Цу гIулакхий лоархIам боккха хилар тIехьагIо кхетадир оаха. Иштта — перспектива а...

Цу юкъа космонавтика Iилма хинна, чIоагIденна дIаэттар. Цун фундаментальни а теоретически а тохкамий, прикладной Iилмай дегIаахара лоархIам дувца ца дезаш боккха ба. Космонавтика сихха лакхдир лаьттарча хIама довзара традиционниччунца нийсдича Iилман керда информаци елга. Масала, Лаьттан геометри тахкарца ювзаенна проблемаш чакхъяхара Iилмо 200 шу довдир, уж проблемаш йизза чакхъяханза а йисаяр. Искусственни спутникий новкъосталца из декхар кхоачашдир шин шера.

Е хьаэцаргда вай планета магнитни полех дола бакъдараш. Итт дийнахьа геофизически спутнико цунах делар укх тIеххьарча бIаь шера дениа хиннараш миссел кердадараш. ТIаккха лаьттан кIалара рузкъаш таххар? Самолетаца итт шера баьр миссел болх бе торо я космически техника новкъосталца алхха итт дийнахьа...

Космонавтика дегIаяра дукха новкъостал дир дуккхача прикладной Iилмаша — электроника, телемеханика, полимерий химеи физикаи. Юкхьанца цу Iилмай доакъош карадерзадир космически техникаца. Ха дIа мел йода уж течка хIамаш «юхаха» даьлар Лаьтта, промышленноста дуккхача доакъошта накъа а доалаш. «Iимана а техникана а «космизаци» яра «процесс — чоалхане процесс. Бакъда, космически яьсале караерзаелга сих мел лу из процесс дикагIа гуш хургья укхаза. Лаьтта.

Тайп-тайпарча конгрессашка, конференцешка, симпозиумашка дуккхаза докладаш еш дувца дийзад са сага новкъостал деш долча цIенача Iилман а прикладной проблемай а дешех лаьца. Космосе вахаро беннача практически пайдаш мах беш я алхха лаьттан мара лархIа йиш йоаца службаш.

Масала, космосера даьхача сурташ тIа дукха я геологически информаци. Царна анализ яр хIанзле а лаьттан тIоа тахкара ше-шийгIа гIулакх хинна даIэттад. Цу сурташа цун кхоллама глобальни бахьанаш гуча а доахаш гойт лаьттан тIоа сенах лат. Цхьайолча моттигий доакъош сурта тIа вIашагIа а ийя планета йоккхача районий рельефа элементаш хиле дIаотт. Гучадаьннад цамца долча лаьттан тIоаноштa кIалз зIанараш чукхачарца лохера тIоанаш а цу сурташ тIа далар.

Иштта космосера енача материалий ларда тIа, геологаша соцамаш даьд: Уральски лоамий довкъош гаьнна къулбехьен оагIорахьа дIадолхаш да, аьнна. Цу дерригнена лоархIам бича цу лоамий зона чакхйовлаш я Юкъера Азеи яьсалене гIолла Персидски залиазага кхаччалца.

МугIарерча «лаьттан» геологически методашца космосера кхаьча материалаш вIашагIъехкаро торо хулийт рудаш доахкача районий, мехкдаьтта провинцей, кIора бассейнай географи а цар дукхала а нийсагIен биззагIеи тохкам бе лаьттан рузкъаш доахка керда моттигаш гучаяха. Космически средстваша, тешшаме ала йиш йолаш да, новкъостал дергда рационально эксплуатаци ца ярах Iилмай ресурсаш кIезигъялара уж кхоачаялари хулийтаргдац, аьнна...

Лаьттан цивилизацена карагIдувла эггара хьалха латта гIулакхаш шийна чуийцача космонавтика декхар да гуччахьа сиха кIезига луш латта Лаьттан кIалхара рузкъаш гучадахара проблема дIаяккхара шийгара доагIа дакъа юкъедахьа, гонахьара моттигаш бIехъяларца сиха дегIаухилга юхаеоцаде.

Ший хургдар вай хьамсарча планета хургдолчунца дийза Iе йиш йолаш яц адамле. Цу хьакъехьа хоза яздаьд гениальни «калужски уйланхочо» Константин Эдуардович Циалковске. МоллагIа хьаькъале цивилизаци юсаргъяцар массаза зIамигача планета тIа яха. цул совгIа из планета шеллуш бола седкъа система юкъе хилча хIаьта а. Цу тайппара адамлен общество а ше дегIаярга хьежжа Лаьттал дIаара яла хьожаргья ха дIа мел йода.

Хоадам боллаш да, Маьлха система доазув а хоададаь ваха мегаргдола хьалаш дола планеташ лаха, е кхыча седкъашта юхе ваха мегаргдола искусственни хьалаш кхолла адамле гIертаргхилар. Бакъда, из кхоачаш дар геттара дукха ха яьлча хургдола гIулакх да, тIайоагIача тIехьенаша кхоачашдергда из. ХIаьта XX бIаьшерий космосе никъ а биллача адамлено тIехьенашта йита еза массехк бIаьшерашта лаьрхIа, вай цивилизаци. Маьлха системала арадолча кхыча дуненаш тIа, кхыча мегаргдолча седкъаш тIа кхоачийтаргдола глобальни планаш. ТIехьенашта хьалхара вай декхар, вай бехктоккхам ба из!

Виталий СЕВАСТЬЯНОВ,
СССР летчик - космонавт.
Советски Союза шозза Турпал.

ДИПЛОМАШ ХЬАЙИЦАР

Укх деношка КПСС Грозненски горкома сайрийнарча марксизма-ленинизма университета ладувгIарий аргIанара выпуск хилар. Заседаней зал тIанк аьнна хьалийза нах гулбеннабар укхаза. Торжествении собрани хьайийлар КПСС горкома пропаганди агитацеи отдела заведующе Гетта Игорь Ивановича.

Цул тIехьагIа къамаьл дир сайрийнарча университета директора, исторически Iилмай кандидата Чешенко Алексей Васильевича. Цо дийцар хIара шера марксистско-ленински теори, партийни строительство, идеологически балха методика, интернационализма, атеизма проблемаш, журналистика ларлаш йовза безам бараш дукхагIа хулаш латтилга. ХIанз юкъера лаьрхIача 1500-га дIакхоачаш саг хул укхаза дешаш.

Преподавателий цIерагIа къамаьл даьча Грозненски мехкдаьтта института доцента В. И. Филькина белгалдаьккхар хIанзара ладувгIараш теорех дика кхеташ, дикка дукхагIбараш занятешка хьаухаш болга.

ЛадувгIарий цIерагIа шозшта кIоарга знанеш еннача преподавателашта дег тIара баркал оалаш къамаьлаш дир укхаза нов. Ясаева, кхычар.

Цу дийнахьа университет чакхъяккхарах дипломаш хьайийцар 293 саго.

ФУТБОЛ

Мехка футболах йолча чемпионата аргIанарчатуре Свердловске моттигерча «Уралмашаца» ловзаш хилар «Терек». Хьалхарча лиге юха а ловза укх шера мара ше бокъо яьккхаене а хьакхашта ловзаши толамаш доахаши хьайоагIа из команда хIанз лига лидерашта юкъе я.

Дале а дика аьттув боалаш лайзар уж. Фусамдаьй наIарашка ши бургац чутоха вIаштIехьдаьлар грозненций къоначa форварда В. Колядкой. Цхьабакъда нийсо яккха вIаштIехьдаьлар «Уралмаша». ВIашагIкхетар счет 2:2 а йолаш чакхдаьлар.

Укх сезоне духхьашха нийшай ший стадионе «Нистру» тIаэцаш хинна «Пахтакор» (0:2). Счет 3:1 йолаш Орджоникидзерча «Спартакал» телар «Кузбасс». ХIаьта кхыдола вIашагIкхетараш иштта чакхдаьннад: «Рубин» — СКА — 3:2. «Звезда» — «Таврия» — 0:0. «Торпедо» — «Металлург» — 0:0.

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

14 июнь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — Р. Шеридан. «Ийрчача деша школа». Фильм-спектакль. 14.30 — «Iаьржа лаьтта доацача мехка». Документальни фильм. 15.30 — «А. П. Чехова творчество». 16.30 — «Iилма тахан». 17.00 — Къонабарий адресаш. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Сакъердамера хабараш». 18.30 — Телевизионни документальни фильм. 19.10 — Центральни телевиденеи. Ерригсоюзни радиои эрсий халкъа инструментаи оркестра концерт. 19.30 — «СССР Конституце проект ювц». 19.50 — Телевизионни художественни фильма премьера. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 22.00 — СССР. Футболах ловзара чемпионат. «Динамо» Москва — «Динамо» Тбилиси. «Динамо» Центральни стадионера передача. Из чакхъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА.

18.00 — Мультипликационни фильм. 18.15 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий гIалгIай меттала). 18.35 — Дунен халкъашта юкъе латтача гIулакхех (гIалгIай меттала) 18.50 — Документальни фильм. 19.00 — «Нийсархо». Кагирхошта йола программа (нохчий меттала). 19.30 — «Классически ашарий эх сахьат» фильм концерт. 20.00 — Киножурнал. 20.10 — СССР вежарий республикай денош. Таджикски ССР. Кинопрограмма.

15 июнь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — Халхар ду «Родничок» берий хореографически ансамбла яхача (Липецк). 9.55 — Телевизионни спектакль. 11.00 — «Киноца никъ бу клуб». 14.30 — Документальни фильм. 15.15 — «Литературни произведеней экранизаци. Художественни фильм. 16.45 — «Юрт: гIулакхаш, декхараш». 17.15 — «Юхалекха, зурманчаш». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Деррига ха безам ба». Киножурнал. 18.25 — «Гитараш дек». Концерт. 18.50 — «Спортлото» тираж. 19.00 — Сийлахь боккхача Октябра 60 шу дизарга. Советски Армени. Передаче дакъалоац Армене Компарте ЦК хьалхарча секретара К. С. Демирчяна. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Искусства говзанчаш РСФСР халкъа артист Соломин. 21.45 — Фильм-концерт. Из чакхъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Мультипликационни фильм. 18.15 — Нохч-ГIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.35 — СССР Конституце проект ювц (гIалгIай меттала). 18.45 — Советашка хоржамаш дара накъадолхаш. «Дунен чу эггара а демократичнегIа» Iилман болхлочун Ь. Б. Нанаевай къамаьл (нохчий меттала). 19.00 — «Заманхо» Кагирхошта телевизионни журнал (гIалгIай меттала). 19.30 — Телевизионни художественни фильм. Из чакхдаьлча — хоамаш, реклама.

РАДИО

14 июнь

6.30 — «Итогаши таронаши» «Кавказ» яхача оалхазарий фабрикера передача. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.26 — «Сердало» газета обзор. 7.32 — Ашараш (гIалгIай меттала). 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Ашараш (гIалгIай меттала). 8.45 — «Халкъа тIахьожамхой болх беш ба» (нохчий меттала). 9.15 — «Тха почта» (нохчий меттала). 9.30 — Радиовыпуск «Къона замайхо» (гIалгIай меттала). 17.00 — «Вай вахара керттера закон». Беседа (гIалгIай меттала) 17.15 — «Наха эша товараш дукхагIа хилийта». Автоспецоборудоване» заводера передача (нохчий меттала). 17.30 — Юртбоахаме хьалхалаттарашта концерт (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.30 — Радиовыпуск «Сайранара Грозный». (Горсете гIолла). 18.30 — Ашараш.

15 июнь

7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.26 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.32 — Ашараш (нохчий меттала). 8.25 — Хоамаш. 8.36 — «СССР-а Конституце проект ювц». 8.50 — Ашараш (нохчий меттала). 9.15 — Октябра байракха кIал. «Халкъа дIаленна вахар» революционерах Н. А. Анисимовх передача (гIалгIай меттала). 9.30 — Радиовыпуск «Барт болча дезале». 9.50 — Ключарев Татарий ашараш. 16.00 — РадиоладувгIархоша еннача программах концерт. 16.30 — «Экономически знаней болхлой факультет». 16.45 — «ДукхагIа шура якхара» Грозненский района «Атагинский» совхозера передача (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIолеи Грознеи къезиг-дукха морхаш а йолаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 28—33, Грозне 30—32 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, нагахьа догIа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 12—17, дийнахьа 25—30 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктоккхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отдел — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боаха... Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. ... 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. ...ма отдела — 3-42-28; письмаш отдела — 3-74-68; бухгалтере — Маяковского, 92.

СФ05144. Заказ № 4454.